

JOGI FÓRUM PUBLIKÁCIÓ

**A szakértői közreműködés jelentősége a pszichoaktív szerek büntetőjogi megítélése és
bizonyíthatósága során**

Szerző:

dr. Jancsó-Tóth Eszter

Kézirat lezárása:

Budapest, 2016. november 10.

I. Bevezető

A pszichoaktív szerekkel visszaélést szabályozó törvényi tényállások mellett, kevés olyan tényállást ismerek hatályos jogunkban, melynek társadalmi, politikai, sőt szakmai megítélése ennyire vitatott lenne.

A kábítószer-kérdéssel összefüggő büntető jogi szabályozás újabb és újabb irányvonalainak meghatározása kapcsán, rendszeresen fellángolnak az indulatok, és felélénkül a vita a konzervatívabb és liberálisabb drogpolitika hívei között. Ilyenkor egymástól meredeken eltérő javaslatok megfogalmazásáról is hallhatunk, amelyek a marihuána használatának legalizálásától a fogyasztáshoz fűződő joghátrányok további jelentős szigorodásáig terjednek

A törvényhozás során sem mindig a kormányokon átívelő drogstratégia kidolgozása az elsődleges szempont, sokkal inkább valamilyen politikai értékrendet képviselő jogi álláspont kifejezése vagy a nem mindig kellően informált közvélemény megnyugtatása kerülhet előtérbe.

Ezek a jogbiztonság ellen ható tényezők különösen érezhetőek egy olyan területen, ahol egyébként is szembe kell nézni azzal a tipikusnak mondható problémával, hogy a „jog az élet után kullog.” A büntetőjog önmagában nemcsak hogy alkalmatlan a drogfogyasztásból fakadó problémák kezelésére, de képtelen lépést tartani a kábítószerpiac szüntelen változásaival is.

Legújabbban az új pszichoaktív anyagok 2010-től datálható térnyerése is indoklotta a jogi szabályozás átértékelését, ám ez az átértékelés még most is tart, és újabb és újabb törvényi változtatásokat von maga után. Folyamatos a versengés az újabb összetételű szerek piacra kerülése és büntethetőségük megteremtése között.

Mindezen változások nem könnyítik meg a jogalkalmazók helyzetét sem az egységes jogértelmezés kialakításában.

Az egymástól eltérő társadalmi-szakmai értékítéletek, az állami beavatkozás különböző formáit megfogalmazó jogszabályi módosítgatások, a kábítószer terjesztői és fogyasztói szokások változásai

mellett, a jogalkalmazónak e téren számos bizonytalanságot hordozó tényállások alkalmazásával is szembe kell néznie.

A büntetőeljárás során az ilyen ügyek esetében, az eljáró ügyésznek, bírónak az egyértelmű tényállási elemeken kívül számos olyan fontos, a büntetőjogi felelősséget befolyásoló körülményt szükséges tisztázni, mint a kábítószer pontos mennyisége, illetve szervezetre gyakorolt hatása, melyeket igen gyakran csak becsülni lehet, különösen, ha már meg nem lévő kábítószerrel van szó.

Még nehezebb a hatóságok feladata akkor, amikor egy korábbi, azóta megváltozott szabályozás idején elkövetett cselekményt kell utóbb értékelniük, vagy a különböző időpontra tehető elkövetési magatartásokat összevetniük.

Bírósági titkárként különösen foglalkoztat a kérdés, hogy egy ilyen kényes megítélésű és emellett számos bizonytalansági elemet hordozó tényállás alkalmazása során eleget lehet-e tenni, és ha igen, hogyan, azoknak az alkotmányos alapelveknek, melyek a jogszabályok céljaival összhangban lévő, érték- és érdeksemleges, a közjónak megfelelő, erkölcsös és gazdaságos célt is szolgáló ítélethozatalt várnak el.

A kérdés megválaszolásnak megkísérléséhez elengedhetetlennek tartom az e tárgykörben meghatározott kriminalizált magatartásokhoz rendszerint rendelkezésre álló bizonyítékok, bizonyítási eszközök, és a felmerülő bizonyítási kérdések vizsgálatát.

Tekintve azonban, hogy terjedelmi okok miatt, valamennyi tényállás alkalmazása során felmerülő, valamennyi bizonyítási nehézség részletezésére kitérni nincs módom, a tanulmányom megírása során a vizsgált bizonyítékok körét kénytelen voltam leszűkíteni, s a fennmaradóak részletezésétől eltekinteni.

E tanulmányban ezért, a főbb fogalmak megismerésének szándékán túl, kiemelt figyelmet szenteltem a pszichoaktív szerek vizsgálatával foglalkozó, szakértői intézetekben dolgozók tevékenységének és alkalmazott módszereiknek, illetve a szakértők által szolgáltatott bizonyítékoknak.

Választásom indoka elsősorban azon a felvetésem alapul, hogy úgy vélem, a szakértők által tett megállapítások, ebben a számos elemében más tudományágat érintő területen, a bizonyítékok körében kiemelkedő jelentőséggel bírnak, és nem egy esetben a bírói mérlegelés irányait is kijelölik.

Persze ez koránt sem jelentheti azt, hogy az egyéb bizonyítékok (tanúvallomás, lehallgatási jegyzőkönyvek stb.) kisebb súllyal esnének latba értékelésük és összevetésük során, de mindenesetre előre leszögezhető, hogy a különleges szakértelemmel rendelkező személyek részvétele e speciális jogtárgyat érintő területen nem hanyagolható el.

Ezen kívül, kíváncsi voltam arra is, hogy vajon a felvázolt bizonytalansági tényezők mellett biztos kapaszkodókat nyújthat-e a jogalkalmazás során egy tudományos törvényszerűségeken alapuló szakértői vélemény.

A felvetéseim és kérdéseim megválaszolása céljából, vizsgálni tervezem a szakértői munka szerepének jelentőségét, eredményességét és felhasználhatóságát, vagy ha úgy tetszik, bizonyító erejét. Az érintett tényállások kapcsán a bizonyítási eljárás menetét illetve a bizonyítási nehézségeket így ezeken keresztül, ennek tükrében elemzem.

Az ehhez szükséges, információ-, és szakirodalom gyűjtése során lehetőségem volt ellátogatni a pszichoaktív szerek kutatásával foglalkozó szakértői intézetek budapesti laboratóriumaiba, valamint konzultálni egy orvos szakértővel is. A további fejezetekben az ott szerzett információkat és tapasztalatokat foglalom össze.

Bevezető gondolataimhoz szeretném még hozzáfűzni, hogy ugyan nem könnyű a jogalkalmazás területén tevékenykedők számára egy, az általános ismereteken bőven túlterjeszkedő speciális tudományágat érintő területen eligazodni, ám úgy gondolom, hogy alapszintű ismeretek megszerzésének megkísérlése elengedhetetlen lehet a szakértői tevékenység, a szakértői vélemények megértéséhez, a történeti tényállás alapos és hiánytalan, a valóságnak megfelelő tisztázása érdekében. Így célom volt az is, hogy ebben is segítsen e tanulmány megírása.

II. Az elkövetési tárgy, mint tárgyi bizonyíték törvényi szabályozása

1. Kábítószer fogalmának törvénybe iktatása

Pszichoaktív szerek (vagy *kábítószer*) azok a természetes vagy mesterséges anyagok, amelyek az élő szervezetbe kerülve a központi idegrendszerre hatva megváltoztatják annak működését, funkcióját, s legtöbbjük hiánya elvonási tünetekkel jár. A köznyelv gyakran a kábítószer megnevezésére használja ezt a kifejezést, ám tévesen, mivel a kábítószer maga egy jogi fogalom.¹

A törvényhozó sokáig adós volt a kábítószer definiálásával, de a 2003. évi II. törvénnyel beiktatta az akkor hatályos Büntető törvénykönyvbe (korábbi Btk.) a 286/A. §-t az értelmező rendelkezések közé, s így törvényi szinten került meghatározásra a kábítószer fogalma. A 286/A. § (2) bekezdését azonban az 54/2004 (XII.13.) Alkotmánybírósági (AB) határozat megsemmisítette, előírva a bűncselekmény tárgyának jogbiztonsági szempontoknak megfelelő pontos definiálását.

Így ma a kábítószer fogalmán, a Btk. értelmező rendelkezései nyomán, az alábbi egyezményekben megjelölt anyagokat kell érteni:

a) az 1988. évi 17. törvényerejű rendelettel kihirdetett, az Egységes Kábítószer Egyezmény módosításáról és kiegészítéséről szóló, Genfben, 1972. március 25-én kelt Jegyzőkönyvvel módosított és kiegészített, az 1965. évi 4. törvényerejű rendelettel kihirdetett, a New Yorkban, 1961. március 30-án kelt Egységes Kábítószer Egyezmény mellékletének I. és II. Jegyzékében meghatározott anyagokat,

b) az 1979. évi 25. törvényerejű rendelettel kihirdetett, a pszichotróp anyagokról szóló, Bécsben, az 1971. évi február hó 21. napján aláírt egyezmény mellékletének I. és II. Jegyzékében meghatározott veszélyes pszichotróp anyagokat, valamint

c) az *emberi felhasználásra kerülő gyógyszerekről szóló törvény mellékletében meghatározott pszichotróp anyagokat.*

¹Wikipédia: Pszichoaktív szer - http://hu.wikipedia.org/wiki/Pszichoakt%C3%ADv_szer (2016.10.31.)

2. Új pszichoaktív anyagok

Új pszichoaktív anyagok (un. dizájner drogok) kifejezéssel a drogszakma többnyire azon szerekre utal, amelyeket „valamely, tiltólistán szereplő szer kémiai szerkezetének módosításával hoznak létre abból a célból, hogy az újonnan keletkezett anyag hatásában az eredetihez hasonló maradjon, de a módosítás következtében már ne szerepeljen az illegális szerek listáján.”²

Az új pszichoaktív anyag törvényi fogalmát - ellentétben a kábítószer meghatározásának szabályozásával - nem az értelmező rendelkezés alapján kutathatjuk fel, hanem a jogalkotó a jelenleg hatályos Btk-ban meghatározott törvényi tényállásban hivatkozik a definíciót meghatározó törvényre, sőt a csekély mennyiség meghatározását is itt tüntette fel.³

*Eszerint az új pszichoaktív anyag olyan, a forgalomban újonnan megjelent, gyógyászati felhasználással nem rendelkező anyag vagy vegyületcsoport, amely hatása révén a kábítószerre hasonló fenyegetettséget jelenthet a közegészségügyre és a kormány rendeletében ilyen anyaggá minősítette.*⁴

Az egységes hazai jogértelmezés szándékától vezérelve, a Kormány 2012. április 3-án életbe lépett, 66/2012 (IV.2.) számú rendeletének 1. mellékletében, valamennyi illegális pszichoaktív anyag, valamennyi fajtáját felsorolja, un. A, B, és C. listákra bontva. Leegyszerűsítve elmondható, hogy A) lista tartalmazza a kábítószerre, a B) a pszichotróp anyagok, a C) az új pszichoaktív anyagok jegyzékét.

A korábbi (A-B) tiltó listán tételesen, egyedi megnevezéssel és vegyület alapján megjelölve szerepelnek a kábítószernek minősített vegyületek, így az ezektől csak kis mértékben eltérő kémia szerkezetű, ám azonos hatású szerek korábban „kieshettek” az ellenőrzés alól.

²Mik azok a dizájner drogok? - <http://www.haon.hu/mik-azok-a-dizajner-drogok/1777601> (2016.10.31)

³A Btk. 184/D. § (1) bekezdése alapján, a 184-184/C. § alkalmazásában új pszichoaktív anyagon az emberi alkalmazásra kerülő gyógyszerekről és egyéb, a gyógyszerpiacot szabályozó törvények módosításáról szóló törvényben meghatározott fogalmat kell érteni. A (2) bekezdés szerint pedig, a 184-184/C. § alkalmazásában az új pszichoaktív anyag csekély mennyiségű, ha a készítmény legfeljebb 10 gramm tömegű új pszichoaktív anyagot tartalmaz.”

⁴Az emberi alkalmazásra kerülő gyógyszerekről és egyéb, a gyógyszerpiacot szabályozó törvény módosításáról szóló 2005. évi XCV. Törvény

A C listán azonban, az újfajta, generikus szabályozásnak köszönhetően, már törzsképlet alapján történő vegyületcsoport szerint kerülnek meghatározásra az anyagok.

E szerint, a jogalkotó megjelölte az adott vegyületcsoportra jellemző közös szerkezeti részt (alaplázat), továbbá azt, hogy ezekhez milyen további molekulák kapcsolódhatnak. Ezáltal egyszerre több ezer vegyület is illegálissá válhatott.

Dr. Csesztergi Tamás vegyészszakértő, a C lista gyenge pontját - az igazságszolgáltatásban betöltött szerepére nézve - abban látja, hogy kizárólag különleges ismeretekkel rendelkező szakértő közreműködésével dönthető el, hogy egy adott, vizsgált vegyület megfelel-e a listán szereplő vegyületcsoport leírásnak.⁵

A szakértő ennél komolyabb aggálya, hogy bár a lista komoly preventív eszköz a hatóságok kezében a kábítószer terjesztőkkel szemben - hiszen statisztikailag is kimutatható az illegálissá nyilvánított szerek piaci terjeszkedésének nagy csökkenése - ugyanakkor a tiltólistásra kerülésük magával hozza az újabb és újabb variánsok megjelenését, és a fogyasztói kereslet csökkenése ezek iránt az alternatív szerek iránt nem csökken.⁶

A szereket piacra dobók a vegyületcsoportok kémiai szerkezetét könnyen és gyorsan újra és újra, akár egy-egy elem megváltoztatása révén rugalmasan alakíthatják, így kiszámíthatatlanná téve azok hatását. Csesztergi elmondása szerint, a szakértők „globális emberi kísérletekről” beszélnek, az un. dizájner drogok térhódítása kapcsán, ugyanis a jegyzékben lévő anyagok nagy részével nem végezhetek analitikus vizsgálatokat, biológiai-kémiai hatásukra csak a fogyasztás olykor tragikus tapasztalataiból lehet következtetést levonni.

Nem kevésbé megnyugtató a helyzet, annak a riasztó statisztikai adatnak az ismeretében, melyet Elek István, a Péterfy Sándor utcai Kórház toxikológiai osztályának vezetője ismertetett, mely szerint: „tíz dizájner droghasználóból nyolc kórházban köt ki”. A főorvos elmondása szerint, egyes vegyületcsoportokat tartalmazó szerek akár ötszáz forintért is beszerezhetőek és vannak olyanok is,

⁵Itt és továbbiakban dr. Csesztergi Tamás, a BSZKI Szerves Kémiai Analitikai Osztályának vezető helyettese szíves szóbeli közlése alapján

⁶Ezt bizonyító grafikont lsd. az 1. számú mellékletben. E szerint jól látható, hogy a mefedron tiltó listára kerülésének időpontjától, 2011. januárjától új, másfajta dizájner drogok elterjedése mutatható ki.

amitől a szervezet hőszabályozása tönkremegy és a test akár 40 fokra is felforrósodik, van aki pedig azt érzi, hogy bogarak mászkálnak rajta, vagy parázs égeti a testét.⁷

Bár az interneten fellelhető számos beszerzési forrás közül az egyik népszerű, a <http://dexterchem.net/> honlapon fellelhető webáruház oldalain, például garantálják a „kedves vevőknek”, hogy termékeik bevizsgáltak, 99,5 % tisztaságúak és 100%-ban C lista mentes anyagokat tartalmaznak, mégis vastag betűvel kiemelve hívják fel a vásárlók figyelmét, hogy forgalmazott termékeik fogyasztása életveszélyes.⁸

A csupán érintőlegesen felvázolt veszélyek, a szer élvezetéből adódó, szervezetre gyakorolt kockázata miatt, a jogalkotó az *egészséget veszélyeztető bűncselekmények* körében kriminalizálja a pszichoaktív anyagokkal kapcsolatos elkövetési magatartásokat:

Hatályos Büntető Törvénykönyvünkben ezek 5 bűncselekmény kapcsán vetődhetnek fel: *a Kábítószer-kereskedelem*, (a 176.§-177§) *a Kábítószer birtoklása*,(178-180§), *a Kóros szenvedélykeltés (181§)* és az *Új pszichoaktív anyaggal visszaélés (184)* törvényi tényállásának megfogalmazása alapján. Ezen kívül, a közlekedési bűncselekmények között, a 237.§-ban, a *bódult állapotban történő járművezetés* bűncselekmény szabályozása során találkozhatunk a fent ismertetett elkövetési tárggyal.⁹

III. Szakértők közreműködése a bizonyítási eljárás során

A fenti fejezetekben már utaltam rá, hogy a pszichoaktív szereket pönalizáló törvényi tényállások megítélésénél a jogalkalmazóknak különleges szakértelemmel rendelkező szakértőkre van szüksége a büntetőeljárás során, hiszen már annak az előkérdésnek az eldöntése is szakértelmet kíván, hogy az eljárás során lefoglalt, vagy a szervezetben kimutatott kábítószeranyag jogi értelemben kábítószernek, új pszichoaktív anyagnak, avagy a - kóros szenvedélykeltés tényállása kapcsán felvetődő - kábító hatású anyagnak - minősül-e.

⁷ Origo, Zene és Évi a két legújabb dizájnerdrog: <http://www.origo.hu/itthon/20140809-zene-es-evi-a-ket-legujabb-dizajnerdrog.html>(2016.10.31.)

⁸Az áruházból történő megrendeléskor a vevőnek egyébként - nyilván a minősített eset kizárására irányuló megmosolyogtató próbálkozás miatt - egy kattintással igazolnia kell, hogy az általa megadott szállítási cím nem oktatási, köznevelési, gyermekjóléti és gyermekvédelmi, vagy közművelődési feladatok ellátására rendelt épület vagy terület.

⁹A kábítószer prekuzorral visszaélés és a kábítószer készítésének elősegítése elnevezésű tényállások során az elkövetési tárgy nem a kábítószer, hanem a kábítószer termesztése vagy előállítása céljából szükséges vegyszerek, anyagok, berendezés vagy felszerelések. Így ezek nem képezik dolgozatom tárgyát.

De a büntetőjogi felelősséget befolyásoló egyéb fontos kérdések megválaszolása is - így a tiszta hatóanyag meghatározás, élettani hatás stb. - a legtöbb esetben szakértői közreműködést kíván.

A hatóságoknak a kábítószerrel kapcsolatos törvényi tényállások értelmezésénél két, állami felhatalmazás alapján működő intézet, valamint egyes felmerülő kérdésekben, igazságügyi orvos-, illetve pszichiáter szakértők segítenek eligazodni. Az országos hatáskörrel rendelkező Bűnügyi Szakértői és Kutatóintézet (BSZKI) Szerves Kémiai Analitikai Osztályának laboratóriumaiban és ennek regionális hálózataiban dolgozó vegyészszakértők alapvető feladata, a nyomozó hatóság által lefoglalt kábítószer-gyanús anyagokban, illetve különböző tárgyak felületén található kábítószer, kábítószer prekursorok, új pszichoaktív anyagok minőségi azonosítása, illetve a tiszta hatóanyag-tartalmának meghatározása.

Ezzel szemben az Igazságügyi Szakértői és Kutató Intézetek Országos Toxikológiai Intézete (ISZKI-OTI) igazságügyi szolgáltatása keretében, biológiai minták (vér, vizelet stb.) analízisével foglalkozik. Tevékenysége során a toxikológus szakértő arra ad választ, hogy a vizsgálat alapján milyen fajta kábítószerre észlelhető pozitivitás, illetve hogy a kábítószer milyen mennyiségben van jelen a szervezetben.

A kábítószeres befolyásoltság aktuális mértéke, a függőség megállapítása ugyanakkor orvosszakértő, illetve pszichiáter szakértő feladatkörébe tartozik.

1. Bűnügyi Szakértői és Kutatóintézet Szerves Kémiai Analitikai Osztályának tevékenysége

1.1. Bűnjelek kezelése

Az ország valamennyi területén lefoglalt kábítószer-gyanús anyagok szakértői vizsgálatát a BSZKI kábítószer vizsgáló központi laboratóriuma, valamint regionális laboratóriumi hálózata végzi, a 282/2007. (X.26.) számú Korm. rendelet 2. számú mellékletének felhatalmazása alapján.¹⁰ A

¹⁰BSZKI regionális laboratóriuma Veszprémben, Pécsen, Szegeden, Debrecenben és Győrben találhatóak. Bizonyos esetekben a Nemzetbiztonsági Szakszolgálat és Nemzeti Adó-, és Vámhivatal laboratóriumaiban is végeznek vizsgálatokat

lefoglalást végző rendőri szervek eljárásuk során, a kábítószer-gyanús anyagok kezelésére, tárolására, szállítására és megsemmisítésére vonatkozó jogszabályok szigorú betartásával kötelesek eljárni.¹¹ Ennek megfelelően alapvető előírás, a megfelelően lezárt csomagolás, valamint az, hogy tilos a gyanúsítottaktól lefoglalt anyagokat a másik gyanúsítottól lefoglalt anyaggal, és a kábítószer gyanúját keltő anyagot a kábítószerrel szennyezett tárgyval összecsomagolni.

A rendőri szerveknek ügyelniük kell a bűnjelek jellegüknek megfelelő csomagolásra is, így például arra, hogy élő, vagy kellően nem kiszárított növényegyedek részére műanyag zacskót használniuk tilos, a szellős csomagolást papírzsák vagy nyitott és szövött textilzsák használatával kell megoldaniuk.

Csesztregi Tamás vegyészszakértő elmondása szerint, bár a bűnügyi technikusok megfelelő szakértelme és képzése miatt elenyésző számban fordulnak elő a hibás tárolásból eredő visszasságok, a megfelelő bűnjelcsomagolás nem csak az azonosításra alkalmassága miatt, hanem az azokkal dolgozók egészségének megőrzése érdekében is kiemelkedően fontos kritérium.

Így elkerülhető, hogy elfolyósodott marihuánát, vagy nem kellően (kemény falú dobozban) becsomagolt fertőzött fecskendőt kelljen analizálniuk.

A laboratóriumokba a lefoglalt bűnjelek, a lefoglalást követően azonnal, de legkésőbb a lefoglalást követő munkanapon érkeznek be.

Nagyobb mennyiségű kábítószer gyanúját keltő anyag lefoglalása esetén, különösen ültetvények megtalálásakor, nem kell az összes lefoglalt növényegyedet tiszta hatóanyag tartalom meghatározása céljából vegyészszakértőhöz szállítani. Ez esetben helyszíni szemlét kell tartani és egy botanikus szakértő segítségével kell biztosítani a reprezentatív minta vegyészszakértő részére való szállítását.

Ezekben az esetekben a rendőri szerveknek gondoskodniuk kell az előzetes elkobzás iránti előterjesztés végett is az ügyészség felé.

¹¹Bűnjelkezelésre vonatkozó jogszabályok: a büntetőeljárás során lefoglalt dolgok kezelésének, nyilvántartásának, előzetes értékesítésének és megsemmisítésének szabályairól, valamint az elkobzás végrehajtásáról szóló 11/2003. (V. 8.) IM-BM-PM együttes rendelet, valamint a 26/2009. (OT 15.) ORFK utasítás a visszaélés kábítószerrel bűncselekmény nyomozása során a Rendőrség szerveire háruló feladatokról.

Csesztregi szakértő szerint, eljárásuk ezen szakaszában, az igazságszolgáltatással történő együttműködésük során gyakran felmerülő probléma az elkobzást elrendelő határozat késedelme - pedig a nagy mennyiségű, illetve őrzés szempontjából fokozott biztonsági kockázattal járó anyagok esetében a sürgős eljárás viszonylag célszerű - illetve előfordul az is, hogy a bíróságok tévesen az elkobzást elrendelő határozatban, a szakértők részére rendelik kiadni a bűnjeleket, akik értelemszerűen nem tudnak vele a későbbiekben mit kezdeni.

A szakértői kirendelő végzéssel érkező bűnjelcsomagokat az intézet egyik szobájában folyamatos kamerával történő rögzítés mellett két személy közösen bontja fel, majd megszámlálásuk, illetve tömegmérésük után nyilvántartásba veszik és azonosításra alkalmas módon megjelölik a későbbi visszakövethetőség érdekében.

A bűnjeleket az intézetben a szakvélemény elkészítéséig tárolják, azt követően az Országos Rendőrfőkapitánysághoz (ORFK) szállítják további őrzés és tárolás végett, mely szerv aztán a megsemmisítésükről is intézkedik.

1.2. Bűnjelek vizsgálata

A bűnjel beérkezését követően, minden kirendelése vonatkozóan, egy arra, az intézetben kijelölt szakértő végzi el a vizsgálatokat.

A kirendelt vegyészszakértő kompetenciájába a következő kérdések tartoznak:

- A lefoglalt anyag, vagy a lefoglalt tárgy felületén található anyagmaradvány tartalmaz-e kábítószernek, kábítószer-prekurzornak, új pszichoaktív anyagnak minősülő komponenst?
- Ha a lefoglalt anyag tartalmaz kábítószeret, mennyi annak a tiszta hatóanyagtartalma?
- A lefoglalt tárgy felületéről kimutatható-e kábítószernek minősülő komponens?
- Különböző helyekről lefoglalt anyagok származhatnak-e közös eredetből?

Az egyes kirendelésekre kijelölt szakértő, a kábítószergyanús anyagok vizsgálata során, a rendelkezésre álló bűnjelből, két különböző alkalommal vesz mintát. Ezek a minták szolgálnak majd alapul a további elemzésekhez, ezek képezik későbbiekben a vizsgálat tárgyát.

A mintavételi eljárást követően kerül sor az előzetes vizsgálatokra - melynek eredményei egyrészt iránymutatásul szolgálnak a további műszeres analízis kiválasztásához, másrészt összevethetőek a későbbi megerősítő eljárások elvégzése során megállapítottakkal.

A szakértői munka során a legfontosabb általános alapelv, hogy az eredmény kimutatása, csakis két független mintavételből elvégzett, két független vizsgálat egybehangzó eredménye alapján adható.

A vizsgálatok módszereit tekintve pedig az az általános megállapítás tehető, hogy az analízis első lépése a hatóanyag azonosítása, majd ezen ismeretek birtokában kerül sor a hatóanyag-tartalmának mérésére.

A hatóanyagok beazonosítása során az első lépés általában a vizsgált anyag komponenseinek műszeres szétválasztása és ezt követi az egyes lényeges komponensek beazonosítása. A kábítószeres és az új pszichoaktív anyagok azonosítása a vizsgált minta eredményeinek ismert, a számítógépes rendszerben tárolt referenciaanyaggal történő összevetésén alapul.

A vegyészszakértő az elővizsgálatokat általában pH-méréssel, a rendőrségi gyorsesztekhez hasonló színreakciós vizsgálatokkal, vékonyréteg-kromatográfiás módszerrel vagy egyes speciális esetekben infravörös spektroszkópia segítségével végzik.

A vékonyréteg kromatográfiás (szétválasztás) módszer alapján eljárva, a vizsgált minta kivonatát egy lapra cseppentik fel, majd egy oldószeres edénybe állítják. A minta komponensei az oldószerbe állított lapon különböző magasságig jutnak, egyenként jelennek meg (elválasztódnak), így egyenként is beazonosíthatóak.¹²

Az infravörös spektroszkópiás eljárás egy olyan analitikai eljárás, mely során a tiszta anyagok (így például a dizájn drogok), illetve a viszonylag egyszerű „keverék-anyagok” ujjlenyomatszerűen detektálhatóak, így ezt a módszert megerősítő vizsgálatokra is alkalmazzák. Leegyszerűsítve, az eljárás azon az elven működik, hogy minden egyes tiszta anyagnak ismert egy egyedi, csak rá jellemző, és a műszer számítógép adatbázisába kódolt infravörös spektruma, rezgése. Amennyiben a minta

¹² Gépről készült fényképfelvételt lsd. III. mellékletnél

infravörös spektruma megegyezik a számítógépbe táplált ismert vegyületek spektrumaival, a vizsgálat anyag e jellegzetessége alapján felismerhető és be is azonosítható.¹³

A műszeres vizsgálatok egyik gyakori módja az ún. gázkromatográfiás módszer vagy az azzal kombinált gázkromatográf-tömegspektrométer műszer-együttessel végzett eljárás. A gázkromatográfis módszer esetében a mintát elpárologtatása után átáramoltatják egy vékonyka, drótra hasonlító „csövön” keresztül. Az anyag komponensei az áramoltatás során különböző időpontban jelennek meg, mutatkoznak, így az egyes komponensekre jellemző áthaladási idő ismeretében, azok beazonosíthatóak.

A tömegspektroszkópiás eljárás során vizsgált molekulák kisebb részekre esnek szét, mely során a tömeg és a mennyiség teljesen egyedileg (szintén „ujjlenyomatszerűen”) mérhető és csak egy adott molekulára jellemző. A gázkromatográf-tömegspektrométer kiválóan alkalmas többkomponensű, összetett minták ellenőrzésére.¹⁴

A röviden bemutatott vizsgálati módszerek sorrendje természetesen a vizsgált anyag függvényében változhat, elmondható azonban, hogy a műszeres vizsgálatok során használt gépek különböző érzékenységük folytán egymást jól kiegészítik, így eredményeik kielégítően összevethetőek.

1.3. A hatóanyag-tartalom mérése

A pszichoaktív szerek mennyiségi meghatározása általában folyadékkromatográfiás eljárás útján történik. Az elválasztás módszerével a mérendő hatóanyagokat megsűrítik a zavaró komponensektől, majd megfelelő referenciaanyag felhasználásával meghatározzák a kérdéses anyag detektorjelét. A detektorjel nagysága arányos lesz a hatóanyag mennyiségével.

Csesztregi Tamás vegyészszakértő elmondása szerint, a hatóanyag koncentrációjának mérése során gyakran előforduló probléma, hogy a mérések többszöri elvégzése következtében egymástól kismértékben eltérő eredmény rögzítésére kerülhet sor. Ez a szakértő szerint, a különböző mérőeszközök érzékenysége, a referenciaanyagok pontosságának korlátozottsága mellett a vizsgált

¹³ Az eszközről készült fényképfelvételt lsd. IV. számú mellékletnél

¹⁴ Az eszközről készült fényképfelvételt lsd. V. számú mellékletnél

anyag inhomogenitásával is magyarázható. A szakértői intézetben alkalmazott modern műszeres vizsgálatokhoz ugyanis csak néhány milligrammnyi mennyiségű anyagot (a minta egy részét) használnak fel az elemzés folyamán. A hatóanyag koncentráció meghatározása pedig általában a mintavétel többszöri elvégzésével kapott különböző minták mérési eredményeinek összegzése alapján történik. (A gyakorlat szerint, három független mintavétel alapján, mintánként 2-2 vizsgálatot végeznek.) A szakértőknek ezért olyan tudományos módszert kellett kidolgozni, illetve szükséges alkalmazni, amely alapján a több alkalommal vett kis mennyiségű mintákból mért koncentráció a teljes, adott esetben több kilogrammos mennyiségre legyen vonatkoztatható. Ezért már a vizsgálat előkészítési módjára is részletes technikai szabályok vonatkoznak, például nagyobb, por formátumban rendelkezésre álló anyag vizsgálata előtt gondoskodni kell annak műszeres összekeveréséről, hogy a mintavétel ne csak a csomag elkülönülő, pl. felső rétegéből történjék.

A hatóanyag koncentrációjának mérése során fellépő bizonytalanságok akkor bírnak különösen nagy jelentőséggel, amikor a kimutatott érték a büntetőjogi kategória szerinti határérték közelében van.

Egyrészt azonban elmondható, hogy a mérési pontosság szinte minden esetben megnyugtató, 95%-os értékű, másrészt a szakértők a bizonytalanság számszerűsített mértékét szakvéleményükben valamennyi esetben pontosan feltüntetik.¹⁵ Büntetőjogilag vitás helyzetben pedig a szakértői vizsgálat addig - a tartomány szűkítésével, olyan mértékű pontosságig - folytatható, amely a jogkérdés eldöntéséhez szükséges mértékben egyértelműen tisztázza a mennyiség kérdését.

Habár az esetek túlnyomó részében a mérési pontatlanság, a mérési tartomány a jogi határértéket nem érinti, mindazonáltal a szakértői véleményben leírt ténymegállapítások megfelelő értelmezése mégis kiemelkedően fontos lehet a jogalkalmazók részéről, abból a célból is, hogy akár a minősítést befolyásoló, büntetőjogi határértéken mozgó hatóanyag-mennyiségekkel kapcsolatos kétségek felismerhetőek, és a Be.-ben meghatározott alapelvek figyelembevételével értékelhetőek legyenek. (Gondolok itt a *in dubio pro reo* elvére).

¹⁵ Így a között 30,40+-0,91 gramm MDMA tartalom eredmény azt jelenti, hogy a vizsgált mennyiség 95%-os valószínűséggel a 30,40-0,91 gramm és a 30,40+0,91 gramm tartományban esik.

A szakértő által említett mérési bizonytalanságok mellett itt tartom fontosnak megjegyezni, hogy az európai szakértői intézetek minőségbiztosításáért felelős Igazságügyi Tudományos Intézetek Európai Hálózatának (ENFSI) kábítószer munkacsoportja, 67 kábítószer-vizsgáló laboratórium részére szervezett ún. jártassági vizsgálaton (proficiency tests), a BSZKI 4. helyen végzett a pontosság tekintetében. A szakértői intézet hitelességének, és az ott dolgozó szakértők munkájának, eredményeinek elismerését igazolja, hogy az ENFSI 2009-ben a magyar labort kérte fel a következő 3 évre a körkísérlet lebonyolítására, ellenőrzésére.

1.4. A BSZKI által szolgáltatott információk és adatok felhasználása a jogalkalmazás során

1.4.1. Kábítószer mennyiségi kategóriáinak magyarázata

A magyar jogi szabályozás szerint a kiszabható büntetési tételek nagysága, többek között, a kábítószer tiszta hatóanyagának grammban kifejezett tömegétől függ.

A jogalkotó ennek megfelelően különböző mennyiségi kategóriákat állított fel és eltérő jogkövetkezményeket fűz csekély-, alapeseti-, a jelentős és végül a különösen jelentős mennyiségre elkövetett bűncselekmények között (jóllehet ez utóbbi, kissé önellentmondásos módon, csupán a birtoklással összefüggésben mértékadó mennyiség).

A kábítószer mennyiségi meghatározását a Btk. értelmező rendelkezéseinek 461.§-a tartalmazza.

E szerint a kábítószer csekély mennyiségű, ha

a) annak bázis formában megadott tiszta hatóanyag-tartalma

aa) LSD esetén a 0,001 gramm,

ab) pszilocibin esetén a 0,1 gramm,

ac) pszilocin esetén a 0,2 gramm,

ad) amfetamin, metamfetamin és MDPV esetén a 0,5 gramm,

ae) dihidrokodein esetén a 0,8 gramm,

af) heroin esetén a 0,6 gramm,

ag) morfin esetén a 0,9 gramm,

ah) ketamin, kodein, MDA, MDMA, N-etil-MDA (MDE), MBDB, 1-PEA, N-metil-1-PEA, mCPP, metadon, 4-fluoramfetamin és petidin esetén az 1 gramm,

ai) mefedron, metilon és 4-MEC esetén az 1,5 gramm,

aj) kokain esetén a 2 gramm,

ak) BZP esetén a 3 gramm,

b) GHB esetén annak sav formában megadott tiszta hatóanyag-tartalma a 7,5 gramm,

c) tetrahidro-kannabinol (THC) esetén a tiszta és savformában együttesen jelen levő THC-tartalom (totál-THC) a 6 gramm

mennyiséget nem haladja meg.

Kannabisz növény esetén a kábítószer csekély mennyiségű, ha a növényegyedek száma legfeljebb öt.

A kábítószer jelentős mennyiségű, ha az adott kábítószerre meghatározott csekély mennyiség felső határának hússzoros, különösen jelentős mennyiségű, ha az adott kábítószerre meghatározott csekély mennyiség felső határának kétszázszoros mértékét meghaladja.¹⁶

Csesztregi Tamás vegyészzakértő a jogszabályhelyet magyarázva elmondta, hogy a 461.§ a) pontban meghatározott kábítószerek bázikus karakterű vegyületek, amelyeket különböző tömegű sav-molekulákkal hoznak össze, hogy azok sók képzésére legyenek alkalmasak, és ilyen formában a feketpiacon eladhatóakká váljanak. A tiszta hatóanyag meghatározása esetén, a sav molekulák tömege nem, csakis a hatásért felelő bázis karakterű molekula mennyisége a meghatározó, a mérendő. A b) pontban írt GHB (gamma-hidroxi-vajsav) savas karakterű vegyület, amely szintén sók képzésére alkalmas. Ez esetben azonban a sav formában megadott tiszta hatóanyag mennyisége lesz az értékelés alapja.

A kender alapú kábítószerek esetében 2012. január 1. -től, a „totál THC” tartalom jelenti a mennyiségi értékelés alapját, a korábbi - THC-n alapuló - szabályozással ellentétben. Ennek magyarázata, hogy a THC és a THC sav (illetőleg a belőle keletkező THC) mennyisége együttesen felelős a kábító hatás kialakulásáért. A kenderben lévő kábítószernak minősülő hatóanyag, a THC (tetrahidrokannabinol) ugyanis a növényi anyagban lejátszódó természetes folyamat során folyamatos átalakuláson megy

¹⁶ Az új pszichoaktív anyag csekély mennyiségű, ha a készítmény legfeljebb 10 gramm tömegű új pszichoaktív anyagot tartalmaz. A Btk. -ban nem nevesített kábítószer esetén a kábítószer csekély mennyiségű, ha annak tiszta hatóanyag-tartalma a hozzá nem szokott fogyasztó átlagos hatásos adagjának hétszörös mértékét nem haladja meg, jelentős mennyiségű, ha annak tiszta hatóanyag-tartalma a hozzá nem szokott fogyasztó átlagos hatásos adagjának száznegyvenszeres mértékét meghaladja és különösen jelentős mennyiségű, ha annak tiszta hatóanyag-tartalma a hozzá nem szokott fogyasztó átlagos hatásos adagjának ezernégyszázszoros mértékét meghaladja.

keresztül. Először THC sav termelődik (ami nem pszichoaktív anyag) ebből THC keletkezik, majd a THC tovább alakul egy szintén nem pszichoaktív komponenssé. Az átalakulás következtében az anyagok THC tartalma tehát eleinte emelkedik, majd folyamatosan csökken.

A változások során meghatározott együttes érték azonban állandóbb, így a hatóanyag tartalom pontosabban meghatározható.

A vegyészszakértő elmondta azt is, hogy a kannabisz növények esetén azért a tőszám és nem a tiszta hatóanyagtartalmat tekintik kiindulási pontnak a mennyiségi meghatározás során, mert a növényekben található hatóanyag mennyisége, amíg az egyed palántából virággá fejlődik, folyamatosan nő. Így a kiszabható büntetési tétel a lefoglalás időzítésétől függően a csekély mennyiség és a jelentős mennyiség kategóriájába is eshetne.

1.4.2. Kábítószer mennyiségek becslése

Az egységes országos adatbázisnak köszönhetően a BSZKI központi laboratóriuma nyilvántartja a Magyarországon lefoglalt valamennyi pszichoaktív szert, azok adatait megfelelően rögzítik. A laboratóriumokba beküldött minták alapján meghatározott éves lefoglalási statisztikákból következtetést lehet levonni a magyar kábítószerpiaci szokásokról. Az intézet a rendelkezésre álló adatok és információk birtokában évente meghatározza, és egy táblázatban teszi közvé, az általuk vizsgált valamennyi kábítószerfajta tiszta hatóanyag-tartalmának minimum és maximum értékét.¹⁷

¹⁷A táblázat az ügyészségek, bíróságok részére elektronikus úton rendelkezésre áll, illetve letölthető a BSZKI weboldaláról a http://www.bszki.hu/e107_files/downloads/hatoanyag_koncentracio_1996_2013.pdf címen.

Hatóanyag	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
MDMA (ecstasy tableta)	20-100* mg/tabletta	4-100* mg/tabletta	10-120* mg/tabletta	20-90* mg/tabletta	na.**	na.	na.	40-130 mg/tabletta	20-150* mg/tabletta
MDMA (kristályos, por)	na.	na.	na.	na.	na.	na.	na.	60-80 %	20-75 %*
ketamin (por)	30-85 %	40-85 %	25-85 %	20-85 %	na.	55-85 %*	na.	na.	60-95%
mCPP (ecstasy tableta)	20-80 mg/tabletta	15-80 mg/tabletta	20-70 mg/tabletta	10-45 mg/tabletta	10-45 mg/tabletta	10-25 mg/tabletta*	na.	na.	na.
Amfetamin (tableta)	4-30 mg/tabletta	4-30 mg/tabletta	4-10 mg/tabletta	1-20 mg/tabletta	na.	na.	na.	na.	5-15 mg/tabletta
Amfetamin (speed por)	1-45 %*	1-45 %*	0,5-50 %*	0,5-35 %*	0,5-50 %	0,5-50 %*	0,5-50 %*	1-50 %*	1-80 %*
Metamfetamin (piko, ice)					0,2-80 %	10-80%*	5-80 %*	15-80%	5-80%
Kokain (fogyasztási adag)	20-80 %*		5-80 %	10-80 %*	2-40 %*		5-85 %*	10-80 %	10-90 %*
Kokain (nagy tételek*)	20-80 %**	10-80 %*	20-80 %	20-90 %	5-95 %	5-55 %*	30-85 %	30-90 %	60-90 %
Heroin (fogyasztási adag)	7-30 %*		7-40 %	10-50 %	10-45 %				
Heroin (nagy tételek*)	20-55 %*	10-55 %*	10-70 %	20-80 %	30-80 %	5-80 %*	na.	5-25 %*	10-50 %
Marihuána (THC **)	0,01-6 %*	0,02-12 %	0,02-10 %*	0,02-10 %*	0,02-10 %*	0,02-12 %*	0,02-12 %*	0,1-20 %* totál-THC	0,1-20 %* totál-THC
Hasis (THC **)	0,1-6 %	0,2-4 %*	0,2-9 %*	0,3-7 %	0,1-10 %*	0,5-12 %*	0,1-12 %	1-30 % totál-THC	2-20 % totál-THC
LSD	na.	na.	na.	30-80 µg/bélyeg	na.	na.	na.	na.	na.
Mefedron (por)	na.	na.	na.	na.	na.	na.	na.	20-80 %	10-80 %*
4-MEC (por)	na.	na.	na.	na.	na.	na.	na.	15-85 %	5-85 %*

A táblázat hasznos és érdemi kiindulópontot jelent a jogalkalmazóknak azokban az esetekben, amikor a kábítószerekkel kapcsolatos bűncselekmények egyéb adatok - tanúvallomások, lehallgatások - alapján ugyan bizonyíthatóak, ám a bűncselekmény elkövetési tárgya már nem lelhető fel, már nem foglalható le. Ilyen esetekben a kábítószerek tiszta hatóanyag-tartalmát - amennyiben még esetlegesen meglévő azonos anyag összehasonlítására nincs lehetőség - csak becsléssel lehet elvégezni. Becslés esetén a fenti táblázatban megjelölt minimum és maximum értékek közül, tekintettel a Be. alapelveire, a legalacsonyabb hatóanyag-tartalom figyelembe vételével kell kalkulálni.

A fenti táblázat nyomán, a hatóságok részére készült egy egyszerű Microsoft Excel táblázatkezelő alkalmazás, melynek használatával már a számítások is elvégezhetők. A program természetesen automatikusan a minimum értékekkel számol és segítségével például a különböző évre vonatkozóan rendelkezésre álló, különböző kábítószerfajtákra vonatkozó adatok is összeadhatók.

A táblázat használatát az alábbi egyszerű példával érzékeltetem: Tételezzük fel, hogy a nyomozás során, Mr. X., a gyanúsított kihallgatásakor előadta, hogy *2009-ben került kapcsolatba a kábítószerrel, amikor az Internetről letöltött könyvek alapján marihuánát kezdett termesztani. A magot Hollandiából rendelte és a végén kb. 100 gramm marihuánát értékesített. (Arra már nem emlékezett, hogy hány tőnyi egyedet termesztett, csak a bevételre). Az ebből szerzett pénzt kiegészítve zsebpénzével, 1 kiló kokaint importált Magyarországra 2010-ben, majd a hasisra tért át, de ezzel átverték, csak 10 gramm mintát kapott, egyébként a pénzét elvették, és hoppon maradt (feljelentést azonban nem tett). Ekkor 2011-ben előről kellett kezdenie mindent. Először kicsiben csinálta, csak marihuánát árult mint régen, amiből heti 2-3 grammot tudott elpasszolni, majd 2011. júniusától már megint tudott kokaint és heroint is szerezni. Ez utóbbiból maximum havi 10-15 grammot adott el. 2012 elején majdnem lebukott, ezért gyorsan profilt váltott, és átállt a diszkó-drogokra. Nagy tételben értékesítette a külföldön vásárolt árut, legalább 1000 darab speed és ecstasy tableta ment el havonta egy-egy fuvarral. 2013-tól ismét visszatért a kokainra, és nagyon tiszta cuccot hozott be közvetlenül Kolumbiából. Átlagban kéthavonta utazott, és egy utazással 1 kilót tudott behozni. Aztán valaki irigy lett rá és felnyomta...*

A vallomás alapján felróható bruttó mennyiségek:

2009 - 100 gramm marihuána

2010 - 1000 gramm kokain, 10 gramm hasis

2011 - 104 gramm marihuána, 60 gramm kokain, 60 gramm heroin

2012 - 12000 speed, 12000 ecstasy

2013 - 6000 gramm kokain

Hatóanyag	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012*	2013*	2014*	Összes hatóanyag tartalom kábítószer fajtánként grammban	Aránya a csekély mennyiség felső határához %-ban fajtánként
MDMA (ecstasy tableta/db)												0	0
MDMA (kristályos por/gramm)												0	0
ketamin (gramm)												0	0
MDA (ecstasy tableta/db)									12000			240	24000
MDE (ecstasy tableta/db)												0	0
mCPP (ecstasy tableta/db)												0	0
Amfetamin (tableta/db)									12000			12	2400
Amfetamin (speed por/gramm)												0	0
Metamfetamin (piko, ice/gramm)												0	0
Kokain (fogyasztási adag/gramm)								60				3	150
Kokain (nagy tételek/gramm)							1000			6000		3650	182500
Heroin (fogyasztási adag/gramm)								60				3	500
Heroin (nagy tételek/gramm)												0	0
Marihuana (THC/gramm)*						100		104				0,0408	4,08
Hasis (THC/gramm)*												0	0
LSD (bélyeg/db)												0	0
Mefedron (por/gramm)												0	0
4-MEC (por/gramm)												0	0
EXTASY (tableta/db)												0	0
*2012. évtől totál-THC-ra vetítve számol a program magától!													
A csekély, jelentős és különösen jelentős mennyiségekhez való viszonyánál együtt számolja a korábbi évekével!													209554,08
												Összes kábítószer együttes mennyisége a jelentős mennyiség alsó határához %-ban	Összes kábítószer együttes mennyisége a különösen jelentős mennyiség alsó határához %-ban
												10477,704	1047,7704

A fenti adatokat a táblázatba írva, az Excel program kiszámolja az egyes kábítószeresek tiszta hatóanyag-tartalmát, majd a végén összegzi is azokat. Az eredmény alapján megállapítható, hogy a példában szereplő Mr. X. meglehetősen nagy bajba került: az általa értékesített mennyiség a jelentős mennyiség alsó határát száznégyszeresen meghaladta (még a különösen jelentős mennyiséget is több mint tízszeresen).

Az új Btk. hatályba lépése előtt, a jogalkalmazók e táblázat segítségével adogatták össze a több évre vonatkozóan bevallott, ám toxikológiailag (sem) nem alátámasztott különböző kábítószer-fogyasztásokat is. Nem volt egyszerű a bírói mérlegelés azokban az esetekben, amikor a vádlott önmagára terhelő vallomását kellett több évre visszamenőleg vizsgálni, egyéb más rendelkezésre álló bizonyítékokkal összevetve. A bizonyítást különösen nehezítette, amikor az elkövető szavahihetősége kétségesé vált, mert a bemondás alapján megállapított kábítószer mennyiség ismeretében, vallomását a számára kedvezőbb minősítés megállapítása céljából, vagy más okból rendszeresen módosította.

A fogyasztás önálló nevesítésével ez utóbbi esetben a táblázatot már nem használják, hiszen a törvényalkotó a fogyasztás büntetendőségéhez nem rendelt mennyiséget. Vagyis akár (elméletben)

különösen jelentős mennyiség elfogyasztása is „csupán” fogyasztásnak, nem pedig az elfogyasztott kábítószer megszerzésének, tartásának minősül. Ezzel tehát a heti/napi 1 grammok összeadogatásának korszaka lezárult.

A becsült tiszta hatóanyag tartalom megállapítása azonban továbbra is szükséges minden olyan esetben, amikor - a fogyasztáson kívül - olyan kábítószerrel kapcsolatban kell megállapítani a bűncselekmény elkövetését, amely már nem áll rendelkezésre. Természetesen a rendelkezésre nem álló kábítószer esetében az igazi bizonyítási nehézséget nem a tiszta hatóanyag tartalom - egyébként jól igazolható szakértői elemzéseken alapuló - megállapítása képezi, hanem a már nem létező kábítószer „múltjának”, „valamikori létezésének” bizonyítása. Ez azonban alapvetően nem kriminalisztikai jellegű kérdés.

Bár szintén nem tartozik szorosan a kriminalisztika tárgykörébe, mégis hadd fűzzek pár kitérő gondolatot az új Btk-nak, a fogyasztást önállóan nevesítő megoldásához. Ezzel a szabályozással, a korábbi, a fogyasztást a megszerzésen/tartáson keresztül büntetendő - dogmatikailag talán tisztább - joggyakorlatot az új törvény ugyanis teljesen átformálta.

Ezzel az az érdekes jogi helyzet állt elő, hogy a Btk-ba ütköző „megszerzés” és „tartás” elkövetési magatartások, amelyek időben és - extrém esetektől eltekintve - szükségszerűen is megelőzik a fogyasztást, büntetlenséget élveznek, és csupán az „utócslekmény”, a (sokszor mértéktelen) fogyasztás lesz büntetendő.

További sajátosság, hogy a privilegizált eset megállapítására csupán abban az esetben van lehetőség, ha

- a terhelt - a fogyasztás mellett - legfeljebb csekély mennyiségű kábítószer fogyasztás céljából megszerez vagy tart, illetve
- ha súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg.

A birtoklás jellegű hét elkövetési magatartás - természet, előállít, megszerez, tart, az ország területére behoz, onnan kivisz, vagy azon átszállít - közül tehát csupán 2 (megszerez, tart) került be a privilegizált esetek közé.

Kérdéses, hogy ezzel a szűkítéssel, valóban az volt-e a jogalkotói akarat, hogy a saját fogyasztás céljából történő behozatal, természetesen (stb.) kikerüljön a privilegizált magatartások közül, hiszen - ismerve a kábítószer fogyasztás sajátosságait - a megkülönböztetés önkényesnek, élet-idegennek tűnik. Nem tartom igazolhatónak a hiányzó elkövetési magatartások fokozottabb társadalomra veszélyességét sem, ami a kirekesztést esetlegesen igazolhatná. (Hangsúlyozom, hogy kizárólag a saját fogyasztás céljából történő elkövetés esetére gondolva.) Magyarország természeti adottságaira figyelemmel a megszerzés gyakran együtt jár az országba történő behozatallal. Így nem tartom társadalomra veszélyesebbnek a saját behozatalt, a más által behozott kábítószer megszerzésénél.

Amennyiben a jogalkotó a fogyasztás önálló nevesítésével csak annak, a kommentárban kifejtett szándékának kívánt eleget tenni, hogy megoldja, ne csupán egy „előkészületi” magatartás útján legyen büntetendő az az elkövető, aki kikerülve a „megszerzést”, mással adatja be magának a kábítószer, ezt a meglehetősen ritka esetet talán egyszerűbb módon - akár a megszerzés/tartás kiterjesztő magyarázatával/meghatározásával - is megoldhatta volna.¹⁸

A törvényalkotó a „súlyosabb bűncselekmény” fogalom tekintetében is a jogalkalmazás értelmezésére váró nyitott kérdéseket hagyott.

Nem egyértelmű - és e körben még a bírói joggyakorlat is alakulóban van - hogy a fogyasztás megállapításának kizárásához, valamennyi a Btk-ban meghatározott „súlyosabb minősülő bűncselekményt”, vagy csupán a hasonlóságot, a kábítószerrel kapcsolatos bűncselekményt kell-e figyelembe venni. Tekintettel arra, hogy a szubszidiaritás kizárólag alaki halmazat esetén alkalmazható, így egy terrorcselekmény elkövetése, és az attól térben és időben elkülönülő kábítószer fogyasztás nyilvánvalóan halmazatot képez. Ugyanakkor kérdések lehetnek a kábítószer hatása alatt elkövetett bármilyen jellegű bűncselekmények, vagy például a bódult állapotban történő járművezetés súlyosabban minősülő alakzata. A „más”, súlyosabb bűncselekmény így a Btk. valamennyi bűncselekményétől kezdődően, az egészséget veszélyeztető bűncselekményeket tartalmazó XVII. fejezeten és a kizárólag kábítószerrel összefüggésben elkövetett cselekményeken át

¹⁸ Dr. Polt Péter: Új Btk. Kommentár, Budapest, Nemzeti Közszerológiai és Tankönyv Kiadó, 2013. - ezen belül: Dr. Bálkés Ádám: Az egészséget veszélyeztető bűncselekmények: 234. oldal

a legszűkebb értelmezésig is terjedhet, amely szerint a súlyosabban minősülő cselekmény kizárólag a Btk. 178.§-a tekintetében merülhet fel.

1.4.3. Kábítószer mennyiségek összegzése

Mint ahogy a Büntető Törvénykönyv a cselekmény minősítését illetően nem tesz különbségtételt az egyes kábítószer fajták között, így a többféle kábítószerre elkövetett bűncselekmény természetes egységet képez. Ezért amennyiben az elkövetés tárgyát „több kábítószer” képezi, úgy azok összegzése szükséges. A „több” kábítószer egyszerre jelentheti homogén (azonos fajta, de térben vagy időben elkülönült) és heterogén (különböző fajta) kábítószer sokaságát.

Amennyiben a lefoglalás következtében, azonos hatóanyagú kábítószer képezik a szakértői vizsgálat tárgyát, a hatóanyag mennyiségek egyszerűen összeadhatóak (homogén sokaság).

Több fajta kábítószerre történő elkövetés esetén, az összegzésre vonatkozóan az 57/2007. BK vélemény ad iránymutatást (heterogén sokaság): „Ha a bűncselekményt többféle kábítószerre követték el, a különböző alapegységek alapján kiszámított mennyiségeket, arányosan átszámítva, összegezni kell, és így kell kiszámítani, hogy együttesen meghaladják-e a csekély mennyiség felső határát, illetve a jelentős mennyiség alsó határát. (Így például, ha a bűncselekményt kétféle kábítószerre követték el, és - a rájuk vonatkozó alapegységek figyelembevételével - az egyik mennyisége a csekély mennyiség felső határának 50%-át, a másiké a 66%-át éri el, az összegzés folytán kapott 116% meghaladja a csekély mennyiség felső határát.”

A fenti elvből kifolyólag - bár e tekintetben a joggyakorlat még nem egységes¹⁹- a számítás, akár a kannabisz növény tözsám alapján értékelendő mennyiségének, más fajta kábítószerrel való összegzése is könnyen megoldható.

¹⁹ A gyakorlatban a szakértők a tözsám adatai mellett meg szokták adni a tiszta hatóanyag mennyiséget is, így egyes bírák ezt veszik alapul a számítás során

Egy számítási példát alapul véve:

Kábítószer típusa	Tényleges (lefoglalt) mennyiség	Tiszta hatóanyag tartalom	Referencia (100%) (csekély mennyiséghez)	Tényleges % (csekély mennyiséghez)
Kokain	10 gramm	0,5 gramm	2 gramm (kokain)	25%
Hasis	20 gramm	2 gramm	6 gramm (THC)	33,3%
Marihuána	8 gramm	0,5 gramm	6 gramm (THC)	8,3%
Kender tő	10 tő	10 tő	5 tő	200%
Összesen				266,6 %

A mennyiségek összegzése - vagyis a százalékszámítás - nem szakértői kompetenciába tartozó kérdés, hanem a hatóság feladata. Ez vonatkozik mind a homogén, mind a heterogén sokaság esetére. Csesztregi Tamás szakértő szerint, ezért nem is veszik jó néven, ha az ezzel kapcsolatos teendőket az intézet szakértőire hárítják. Bíróságon szerzett joggyakorlati tapasztalataim alapján, a fenti számítások elvégzése kapcsán, egyes bírósági vezetők is a szakértők kikerülésére ösztönzik (utasítják) a bírakat. Nem zárható ki ugyanakkor olyan eset, amely során az összegzés olyan összetett, szaktudást igénylő feladatot képez, hogy a szakértő kirendelése mégis indokolt lehet.

1.5. A BSZKI egyéb igazságszolgáltatást segítő tevékenysége

Mint azt korábban láthattuk, a kábítószer-vizsgáló laboratóriumban dolgozó szakértők tevékenysége nem korlátozódik a lefoglalt kábítószer minőségi és mennyiségi vizsgálatára. Szakértői tapasztalatuk jogalkotói felhasználása pontosabb és valóságosabb törvényalkotást eredményezhet, (ld. például a kender alapú kábítószeres esetében a THC tartalom kidolgozásánál), de mérési eredményeik a hatóanyag becslése terén is nélkülözhetetlenek bizonyulnak, továbbá a kábítószer mennyiségek bonyolult összegzésénél is közreműködhetnek.

A szakértők a fentiek felül a nyomozás során, elemző munkájukkal segíthetik az adott rendőri szervek eljárását. Így például a különböző helyekről, vagy személyektől származó anyagok közös

eredetének, kémiai összetételéből nyerhető információk alapján történő megállapíthatósága, a rendőreg operatív munkájának irányát is kijelöli.

Az új hatóanyagok azonosítása és adott esetben azok tiltó listára kerülésében való közreműködés is az intézet hatáskörébe tartozhat. Az illegális szereket felsorakoztató kormányrendelet kötelező rendelkezése alapján, a piacon megjelenő, feltételezett új pszichoaktív szert észlelő szervet tájékoztatási kötelezettség terheli. Az intézet e jelentési kötelezettségének elég gyakran áll módjában eleget tenni, hiszen Csesztregi Tamás tájékoztatása szerint, míg a tavalyi évben 35 új hatóanyagot sikerült beazonosítani, idén ez a szám nyár közepére már 30-nál tart, ami azt jelenti, hogy szinte heti gyakorisággal fedeznek fel új dizájner drogokat. A szakértő megnyugtató adatként szolgált arra nézve, hogy bár az új szerek listára kerülését több lépcsős előzetes szakmai értékelésnek kell megelőznie,²⁰ jó esetben kb. 1 hónap alatt illegálissá tehetőek, ezzel szemben egy szer „felfuttatása” kb. 3-4 hónapot vesz igénybe.

Ugyanakkor meglepődtem azon az információn, mely szerint a BSZKI nem rendelkezik azzal a műszerrel, amely az új hatóanyagok részletes azonosítására szolgál. A BSZKI műszerparkjában rendelkezésre álló, korábban röviden bemutatott gépek közül, a legdrágább értéke 20-30 millió forint közé tehető, míg az új hatóanyagok egyértelmű kémiai szerkezetének azonosítására szolgáló, mágneses magrezonancia spektroszkópia (NMR) módszerrel dolgozó műszer értéke, 120 millió forint körül határozható meg. Az intézet szakértői ilyen vizsgálatok elvégzésére az értékes műszerrel rendelkező SOTE-val kötött szerződés alapján végeztetnek azonosító vizsgálatokat és végezhetnek tudományos jellegű kutatásokat.²¹

Mindenestre elgondolkodtató - és nyilván nem egyedülálló gond -, hogy a korábbi fejezetekben bemutatott, az igazságszolgáltatást széleskörű tevékenységével segítő és nemzetközi szinten is kimagasló eredményeket felmutató intézet, pénzügyi okokból nem rendelkezik a vizsgálatokhoz nélkülözhetetlen műszerrel és egyébként ugyan ebből az okból kifolyólag fontos kutatások, projektek

²⁰ A szakmai értékelését az Országos Egészségfejlesztési Intézet Országos Addiktológiai Centruma végzi a rendőrség, a Gyógyszerészeti és Egészségügyi Minőség- és Szervezetfejlesztési Intézet (GYEMSZI), illetve a Kábítószerügyi Koordinációs Bizottság előzetes megkeresésével. A szakmai értékelés során azt vizsgálják, ismert-e olyan adat, ami gyógyászati felhasználásra utalna, illetve amely kizárja, hogy az anyag vagy vegyületcsoport hasonló mértékű fenyegetést jelenthet a közegészségügyre, mint a kábítószeres és pszichotróp anyagok.

²¹ A piacon megjelenő új hatóanyagok esetében nem áll rendelkezésre megfelelő referenciaanyag, ezért ebben az esetben speciális szerkezetazonosítási vizsgálatok elvégzése szükséges, amely a rendelkezésre álló műszerek segítségével kevésbé pontosan lehetséges.

lemondására is kényszerül.²² Különösen aggasztó a probléma, ha a fenti tény annak függvényében vizsgáljuk, hogy a kábítószer vizsgálati kirendelések száma, így a szakértők leterheltsége évről-évre nő, számuk idén is jóval meg fogja haladni a 2000-et.²³ Márpedig a korábban írtak alapján is megállapítható, hogy az igazságszolgáltatásban dolgozók és a kábítószer-kérdés kezelésében nemcsak a büntetőjog eszközeivel küzdők érdekében, a szakértők tudományos tevékenységének anyagi, technikai hátterének biztosítása továbbra is elengedhetetlenül fontos és hasznos.

2. Igazságügyi Szakértői és Kutató Intézetek Országos Toxikológiai Intézetének (ISZKI-OTI) tevékenysége

A büntetőeljárás során, a kábítószer fogyasztás bizonyításának egyik lehetséges módja, a szervezetből való kimutathatóság szakértői számításokkal alátámasztott vizsgálata. E tevékenység elvégzésre, azaz a kábítószerek, pszichotróp anyagok biológiai testnedvekből történő toxikológiai analízisére és szakvéleményezésére, az Igazságügyi Szakértői és Kutató Intézetek szervezeti keretébe tartozó Országos Toxikológiai Intézet jogosult.²⁴

A szakértői elemzések kiindulási alapja az az alapvető biológiai folyamat, mely szerint „az emberi szervezetbe került kábítószer-vegyületek többsége rövidebb-hosszabb idő alatt - kisebb részt a testnedvekben, nagyjából a májban - olyan jellegű változáson megy keresztül, amelynek során közvetlenül, vagy bomlást, esetleg egyéb vegyülettel való kapcsolódást követően az eredetnél vízben jobban oldódó egy vagy több vegyületté alakul. Ezek nagyobb része a vizelettel, kisebb része a verejtékkel távozik a szervezetből.”²⁵

2.1. A toxikológus vizsgálatának tárgya és feladatkörének kerete

Az általam megkérdezett toxikológus szakértő, Hídvégi Előd elmondása szerint,²⁶szemben például az alkohol toxikológiai kimutathatóságával egy pszichoaktív szer „beazonosítása” korántsem olyan

²²BSZKI honlapján: Kritikus kábítószerek és designer drogok hatóanyag-tartalmának monitorozásáról c. projekt ismételt felfüggesztéséről szóló tájékoztató: http://www.bszki.hu/e107_files/downloads/MH2013I.pdf

²³Erről lsd. a grafikont a II.sz. mellékletnél

²⁴Ugyancsak a 282/2007. (X.26.) számú Korm. rendelet 2. számú mellékletének kizárólagos felhatalmazása alapján.

²⁵Wikikönyvek: a Kábítószer szervezetben való átalakulása: [http://hu.wikibooks.org/wiki/A_k%C3%A1b%C3%ADt%C3%B3szer-fogyaszt%C3%A1s_bizony%C3%ADt%C3%A1sa/K%C3%A1b%C3%ADt%C3%B3szerek_szervezetben_val%C3%B3_%C3%A1talakul%C3%A1sa_\(2016.10.31.\)](http://hu.wikibooks.org/wiki/A_k%C3%A1b%C3%ADt%C3%B3szer-fogyaszt%C3%A1s_bizony%C3%ADt%C3%A1sa/K%C3%A1b%C3%ADt%C3%B3szerek_szervezetben_val%C3%B3_%C3%A1talakul%C3%A1sa_(2016.10.31.))

²⁶Itt és a továbbiakban a szakértő szíves szóbeli közlése alapján (2013. január 4. és 2014. szeptember)

egyszerű feladat. Itt egy komponens - az etilalkohol - helyett több száz anyag biológiai kimutathatóságára van szüksége. Továbbá a kábítószer metabolizmusa is jóval gyorsabb, mint az alkoholé, így megállapíthatóságuk nagyban függ a mintavétel időpontjától is.

Előfordulhatnak ezen kívül olyan gyógyszerek, más tartalmú ételek is melynek bomlásterméke megegyezhet a kábítószerével, így ezek azonosítása is elengedhetetlen. Végül megnehezíti a feladatot, hogy több kábítószer együttes használata esetén a szerek más-más kölcsönhatásban léphetnek egymással.

Elmondható, hogy az illegális szerek szervezetből történő kimutatása drága műszerparkot és magasan képzett szakértőket igényel. Felmerül a kérdés, hogy mégis miből és hogyan lehet, lehet-e pontosan következtetni a kábítószer szervezetben való jelenlétére, illetve annak mértékére. A kábítószer fogyasztásának bizonyításához a következő humán eredetű minták vizsgálata jöhet szóba: vizelet, vér, verejték, nyál, hajsza, szőrszál, köröm.

Hídvégi Előd szakértő úgy látja, a vizelet a legalkalmasabb a fogyasztás bizonyítására (a szintetikus kanabionidokat kivéve). A vizeletben szinte valamennyi kábítószer metabolitja megjelenik és viszonylag hosszú ideig kimutatható. A vizelet mellett, a vérmintából állapítható meg a legkényelmesebben, a leghumánusabban és a legbiztonságosabban eredmény.

A vérben lévő kimutathatóság előnye, hogy egyes - például fecskendővel szervezetbe juttatott - kábítószer teljes egészében, felszívódás nélkül is azonosíthatóak, ám a vérből való kimutathatóság időtartama általában rövidebb, mint a vizelet esetén. Mindkét mintavételi eljárásnak a hátránya lehet azonban, hogy segítségükkel elsősorban a közelmúltban történt kábítószer fogyasztás detektálható. Általánosságban elmondható, hogy egyes fajtától függően a kábítószer a vizeletben pár óráig, míg a vérben pár napig mutatható ki.

Néhány gyakori kábítószer, illetve pszichotrop anyag metabolitja biológiai mintákban való kimutathatóságát az alábbi táblázat foglalja össze:²⁷

²⁷ Wikikönyvek: a kábítószer szervezetben való átalakulása: http://hu.wikibooks.org/wiki/A_k%C3%A1b%C3%ADt%C3%B3szer-fogyaszt%C3%A1s_bizony%C3%ADt%C3%A1sa/K%C3%A1b%C3%ADt%C3%B3szerek_szervezetben_val%C3%B3%C3%A1talakul%C3%A1sa (2016.10.31.)

Kábítószer	Metabolit	Kimutathatósági időtartam	Hatás időtartama
Amfetamin	Amfetamin	2-4 nap vizeletben	2-10 óra
metamfetamin	Amfetamin	1-3 nap 3-5 nap vizeletben	vérben 2-6 esetleg 24 óra
MDMA		24 óra 2-4 nap vizeletben	vérben
Kokain	Benzoilekgonin	5-6 óra 12 óra vizeletben	vérben max. 1 óra
Kodein	Morfin	2-3 nap vizeletben	4-6 óra
Morfin	morfin klukoronid	3-4 nap vizeletben	4-6 óra
Heroin	morfin 6 MAM	3-4 nap morfinként	4-6 óra
PCP		1-3 nap vizeletben 3-7 nap vagy több vizeletben	
LSD	2-ozo-3-hidroxi-LSD	2-4 nap vizeletben	6-12 óra
THC	11-nor-9-karboxi-tetrahidrokannabinol	delta-9- gyakoriságtól néhány nap - 1 hónap vizeletben	függően 3 óra

A nyál és a verejték minták elméleti haszna, hogy a vegyületek nem metabolizálódott formában vannak jelen, előbbiben rövidebb, utóbbiban hosszabb ideig. Ugyanakkor a már rutinszerűen végzett vér - és vizeletvizsgálatokkal szemben meglehetősen ritkán fordul elő, hogy a szakértők nyál és verejték minták elemzését tartják szükségesnek. (A rendőrség rendelkezésére álló helyszínen alkalmazott nyáltesztek eredményei pusztán tájékoztató jellegűek, részletesebb elemzés tárgyát a mobiltesztek nem képezhetik, a laborvizsgálatokat nem helyettesíthetik.)

A hajban és a körömben a kábítószer vegyületek később jelennek meg, de hosszabb ideig kimutathatóak, így a kábítószer fogyasztási szokások megállapítása céljából elvben megfelelő mintahordozók lehetnek.²⁸ A szakértő azonban ehhez hozzátette, hogy bár e két minta alapján becsülhető, hogy egy adott időszakban milyen szereket, milyen időbeli sorrendben fogyasztott az illető, azonban ez is bizonytalansági tényezőt hordozhat. A haj, a szőrzet és a köröm csak megfelelő hosszúsága esetén alkalmas vizsgálatra és csak akkor, ha színezék nem fedti. Ezen kívül csak egyes kábítószerfajták bomlástermékei számára lehetnek optimális mintahordozók, a vizsgálati eredményt pedig sok minden - ételek, gyógyszerek, betegségek, több kábítószer kölcsönhatása - befolyásolhatja.²⁹

Az Igazságügyi Szakértői és Kutató Intézetek Országos Toxikológiai Intézete a gyakorlatban szinte csak a vizelet és vérminták vizsgálatától vár eredményt.

Az Intézet 1/1999. számú módszertani levele is kategorikusan előírja, hogy a kábítószerekkel és pszichotróp anyagokkal történő visszaélés gyanújának bizonyítása vizeletmintából történik, míg a cselekvőképességet hátrányosan befolyásoló anyagok megállapítása céljából vérminta vétele is javasolt. (Lefordítva a büntetőjog nyelvére, a fogyasztással elkövetett kábítószer birtoklása bűncselekmény bizonyíthatóságának megállapítása érdekében vizeletből nyert mintára, míg a közlekedési bűncselekmény megállapítása céljából vér és vizeletmintára van szükség.)

Egyéb humán minták rendszeres vételére általában azért nem szokott sor kerülni, mert a mintavételi eljárás gyakorlata ezekkel kapcsolatban nem kiforrott, és kevésbé humánusan megoldható (gondolok itt a kellemetlen köptetésre). Ezen kívül a büntetőeljárás során, a toxikológus által megválaszolható kérdések szempontjából a vizelet és vérvizsgálat eredményei is megfelelő információként szolgálnak, további pontosításra, érzékenységi vizsgálatokra nézve nem feltétlenül van szükség, illetve elvégzésének kevésbé van jelentősége, mint amennyi felesleges költséggel, idővel járna együtt.

²⁸ Veress Tibor: A kábítószer-fogyasztás bizonyításának lehetőségei, , Belügyi Szemle XLVIII/2, 2000. február 1.

²⁹ A hajminták értékelhetőségének a kábítószer függőség vizsgálatánál lehet fontos szerepe. A függőség megállapítása foglalkozó módszertani levél a személyes vizsgálat, korábbi dokumentációk, élettörténeti és betegségtörténeti adatok hangsúlyozása mellett szorgalmazza, hogy a szervezetbe jutott pszichoaktív szerek méregtani laboratóriumi vizsgálata során ne csak a testnedveket vizsgálják, hanem hajmintából is végezzenek meghatározást, mivel a hajmintából akár évek múlva is sikerrel kimutatható a pszichoaktív szer jelenléte. A kábítószer függőség vizsgálatának részletesebb leírására dolgozatomban nem térek ki, tekintve, hogy a függőség szakmai és jogi megítélése igen sokrétű, vitatott és legfőképpen, mert a vizsgálat és az álláspontok bemutatása egy külön dolgozat tárgyául szolgálhatna.

A toxikológus ugyanis csupán arra kérdésre tud biztonsággal választ adni, hogy

- nevezett szervezetében kimutatható- valamilyen pszichoaktív szer
- ha igen, az milyen fajta és mekkora mennyiségben mutatható ki? (nanogram/ml, nem pedig büntetőjogi mennyiség!).

Azaz a szakértő, a pszichoaktív szernek (a mintavétel időpontjában) szervezetben való jelenlétéről, vagy annak hiányáról szolgáltat adatok, továbbá tájékoztat arról, hogy listán lévő anyagról van-e szó vagy sem, ám mindezekon kívül nem ad szakvéleményt.

A toxikológus szakértő megállapításainak értékelésével, az abból levont következtetésekkel, összefüggésekkel kapcsolatos kérdések, az esetek nagy részében nem tartoznak feladatkörébe. Azt például, hogy a fogyasztás mikor történt, hogyan történt, milyen rendszerességgel, és úgy történt-e, ahogy azt az elkövető előadta, vagy hogy mekkora adag lehetett a szervezetbe juttatott mennyiség, egyrészt a humán minták analizéséből nem állapítható meg, másrészt erre csak orvos szakértő próbálhat választ adni egyéb más rendelkezésre álló adatok ismeretében.

Bár a körülírt kompetenciakör egyértelműnek tűnik, ennek ellenére Hídvégi Előd elmondta, hogy igen gyakran fordul elő, hogy a hatóságok nem a kompetenciájukba tartozó kérdésekkel keresik meg intézetüket.

Nem csodálkozom azon, hogy a jogalkalmazók számára gyakran összemosódik az orvos szakértő és a toxikológus szakértő tevékenységi köre, hiszen nem egy esetben valószínűleg az utóbbi is választ tudna adni a büntetőeljárás során feltett kérdésre, anélkül, hogy további számítási műveletet kellene végeznie. (Így például elvileg nem igényelne további vizsgálatot annak a kérdésnek a megválaszolása sem, hogy a mért alacsony koncentráció korrelálhat-e a gyanúsított fogyasztást tagadó nyilatkozatával, azaz a szervezetébe kerülhetett-e úgyis a kábítószer, hogy ő csak jelen volt, de nem szívott.) Amíg a dolgozat megírása kapcsán a toxikológus pontos feladatkörének tanulmányozásával nem kezdetem el foglalkozni, számomra sem volt egyértelmű, az a lesarkított megállapítás, hogy a toxikológus szakértő „beazonosít és mennyiséget mér”³⁰. A bíróságok így legfeljebb csak a meglévő szakvélemény

³⁰ Még akkor sem, ha olykor szakvéleményükben feltüntetik, hogy a további kérdések megválaszolása az orvos szakértő feladata.

értelmezésével kapcsolatban tudják feltenni a nekik szánt kérdéseiket, amelyre általában írásban, elvi szakvélemény formájában tudnak választ adni.

2.2. Mintavételi eljárás és a minták elemzése

2.2.1. A biológiai minták útja a levételtől a szakértői intézetbe érkezésig

Az Országos Toxikológiai Intézet szakértői nem foglalkoznak mintavételezéssel. Erre az illetékes rendőri szervek részéről fogatosított előállítás nyomán, orvos (rendőrorvos, házi orvos, valamint egészségügyi intézmény orvosa) jogosult.

Kábítószer fogyasztás illetve a járművezetés bódult állapotának gyanúja esetén szükséges rendőri intézkedések megtételét, továbbá a vér- és vizeletminták kezelésének rendjét a 10/2008 (OT 7.), legújabban pedig, a 32/2014 (VIII.28) ORFK utasítások tartalmazzák.³¹ Az utasítások tartalma szerint, a biológiai mintát megalapozó körülmények fennállása esetén, a lehető legrövidebb időn belül végre kell hajtani a mintavételezést az e célra rendszeresített, sérülésmentes állapotban lévő egységcsomag felhasználásával.³²

A fenti utasítások mellett, az ISZKI Országos Toxikológiai Intézete, a mintavételt végző személyek számára, munkájukat segítségeként, és a mintavétel szakszerű elvégzése és megfelelő értékelhetősége céljából, mintavételi ajánlást tett közzé a már hivatkozott módszertani levele kiadásával, valamint a honlapjukon elérhető „Mintavételi ajánlás” útján. Az ajánlás hangsúlyozza, hogy a vizeletminta mennyisége legalább 50 ml legyen, a vérminta céljára 3X10 ml úrtartalmú, gumidugóval zárt, vákuumozott kémcső szükséges. Az intézet felhívja az illetékes rendőri szerveket, hogy a mintavételnél ügyelni kell minden olyan körülményre, amely lehetőséget biztosít a minta meghamisítására.

Mivel, ahogy arról már írtam, az illegális szerek egzakt kimutathatóságát számos tényező hátráltathatja, annak eredményességét is jóval egyszerűbb befolyásolni. Különösen akkor, ha az

³¹ 10/2008 (OT 7.) ORFK utasítás, a vér és vizeletminták rendőrségi ügyeleteken történő tárolásának, nyilvántartásának és továbbításának rendjére, 32/2014 (VIII.29) ORFK utasítás a bódító hatású szertől befolyásolt állapotú járművezetőkkel, valamint a kábítószerrel összefüggő bűncselekmény elkövetésével gyanúsítható személyekkel szemben alkalmazandó rendőri intézkedésekről.

³² Az egységcsomag tulajdonképpen egy fehér színű, azonosítási számmal rendelkező kartondoboz, amely a mintavételhez szükséges eszközöket, öntapadós azonosító címkéket és a jegyzőkönyvet tartalmazza.

internetről bárki számára hozzáférhetőek az ezzel kapcsolatos tippek, módszerek. A www.urine-luck.co.uk angol nyelvű oldaláról például, az Amazon-on keresztül Magyarországra is rendelhetőek testhez rögzíthető szintetikus vizeletminták (negatív mű-pisik), vagy olyan vizelet adalékok, samponok, illetve un. de-tox italok (ez utóbbi akár cseresznye vagy lime ízben is!), amelyek állítólag egy bizonyos ideig megkötik a testzsírban raktározott drog-toxin tartalmat, míg a vizsgálat során maga az adalékanyag nem mutatható ki.

A fenti esetek kivédésre (is), a toxikológiai intézet ajánlása szerint, ki kell zárni egy előre levett minta valós mintaként történő átadásának lehetőségét, hivatalos vagy egészségügyi személyzet felügyelete mellett. Az eredmény befolyásolásának megakadályozása érdekében, ellenőrizni kell, hogy a mintaadónál ne legyen csomag, kabát, valamint a mintaadás előzetes kézmosás után, vízcsap nélküli elkülönített wc-ben történjék, ahol lehetőség szerint a wc öblítő vizét el kell színezni (a hígítás és szennyezés elkerülése érdekében).

A mintavételezést követően a vizeletminta hitelességének ellenőrzése érdekében, annak hőmérsékletét, színét és kémhatását azonnal ellenőrizni kell. Felhasználhatóságuk érdekében fontos kritérium, hogy szállításukig hűtőszekrénybe kell helyezni, megfelelő (+4 fokos) hőmérsékleten, de a levett vért és vizeletet lefagyasztani tilos.

A biológiai mintát az egységcsomagban rendelkezésre álló jegyzőkönyvvel³³ és az esetleges rendőrségi gyorsesztek jelzés értékű eredményeivel együtt az Országos Toxikológiai Intézetbe kell szállítani. Az ORFK utasítások és az intézet módszertani levele eltér a tekintetben, hogy a minták szakértőhöz szállításának időpontja mikor történjék, az előbbieket szerint legfeljebb három munkanapon belül, míg az utóbbi alapján, legfeljebb 24 órán belül kell megérkezniük.

Hídvégi Előd elmondása alapján, az esetek túlnyomó részében a nyomozóhatóság kirendelő határozatával érkeznek be hozzájuk az egységdobozok, míg a bírósági kirendelések, valamint az ismétlő, kiegészítő eljárások elvégzésére irányuló kérések viszonylag ritkán fordulnak elő. Ám a minták utólagos vizsgálatával egyébként sem jutnának felhasználható eredményre -egyrészt az időbeli

³³ A jegyzőkönyv az intézkedő rendőri szerv és a vizsgált személy adatain kívül, önbevallás alapján az utolsó étkezés időpontját, gyógyszerfogyasztás és kábítószer fogyasztásról szóló adatokat, valamint a vérvétel és vizelet vétel időpontját tartalmazza. Jegyzőkönyvet lsd. VI. számú mellékletnél

korlátok miatt - hiszen a levett vért, vizeletet fél évig őrzik -, másrészt a mintákban végbemenő, a minta értékelhetőségét negatívan befolyásoló biológiai folyamatok következtében.

2.2.1. Minták vizsgálata

A vizsgálati módszert illetően megtudtam, hogy csakúgy, mint a kábítószeres anyagok vizsgálatával foglalkozó szakértői metodika esetén, a toxikológiai elemzések során is alapvető szabály, hogy az előzetes szűrővizsgálatokat egy megerősítő, konfirmációs vizsgálat követi.

A szakértő felhívta a figyelmet arra, hogy a beérkezett minták elemzésével kapcsolatban, vizsgálatuk során csakis saját vizsgálati eredményeikre támaszkodnak, sem a hatóság által megjelölt, sem a gyanúsított által fogyasztani bevallott pszichoaktív szer elemeit nem kereshetik célzatosan.

2010-ig, ameddig az ismert „hétköznapi” kábítószeres anyagok (amfetamin-, ópium-, kannabinoid származékok, valamint a kokain és metabolitjai) lefedték a piac 90%-át, a klasszikus módszertani megközelítés szerint, az anyagok előzetes beazonosítására immunkémiai szűrővizsgálatot alkalmaztak.

Az immunkémiai eljárás a különböző állatkísérletek során előállított antitestek felhasználásán alapul. Az antitesteket, antigénnel (pl. amfetaminnal) beoltott állatok szervezete termeli, ezeket használják fel analitikai eljárásokhoz. Az antitestek tehát tulajdonképpen gyárilag kidolgozott garanciális referenciaanyagok, melyeket tanúsítvánnyal rendelkező vegyszer gyártó cégek állítottak elő minden egyes klasszikus kábítószer vonatkozásában. Ezekhez az antitestekhez mesterségesen előállított jelzőmolekulákat rendelnek, amelyek a keresett anyag megtalálásában, beazonosításában segítenek.

A már említett előzetes szűrővizsgálat eredményétől egyrészt csupán indikációt lehetett kapni a további kontrollvizsgálatok elvégzésére, másrészt nem volt elég szelektív, így például maga a kábítószeres anyagcsoport ugyan kiválasztásra került, azonban a hatóanyag tekintetében még további szűkítés vált szükségessé (amfetamin származékon belüli pontosításra nem volt alkalmas).

Az elővizsgálat megerősítésére, illetve pontosításra vegyület-specifikus, megerősítő kromatográfiás módszert alkalmaztak, amely során a vizeletből nyert kivonatban lévő anyagokat fizikai-kémiai tulajdonságai alapján műszeresen szétválasztották, és ismert tulajdonságai alapján beazonosították.

Az immunkémiai eljárást ma már azért nem használják, mert az újonnan megjelenő szintetikus szerek megjelenési ütemével lehetetlen lépést tartani és újabb specifikus antitesteket (referenciaanyagokat) előállítani. Időközben azonban az elválasztás technika (kromatográfiás módszer) olyannyira fejlődött, hogy több száz anyag pontos számítógépes kimutathatósága vált lehetővé.

A szakértők előszűrő vizsgálataikat ma általában színreakciós elemzésekkel, egyéb gyorsesztekkel, vagy vékonyréteg-kromatográfiás módszerrel végzik. A megerősítő vizsgálatok során folyadékkromatográf és gázkromatográf készülékek mellet, tömegspektrométert alkalmaznak, avagy olyan kapcsolt technikákat, mint a gázkromatográf-tömegspektrométer. Az említett eszközök működési elvének alapjait a korábbiakban már röviden bemutattam.

Az intézet működésének és tevékenységének rövid ismertetéséből kitűnik, hogy a vizsgálat kiértékelhetőségét nagyban segíti az informatikai háttér, vagyis a számítógépes adatbázisban rendelkezésre álló ismert anyagok kódolt tulajdonságai. Ám egy toxikológus szakértőnek nincs könnyű dolga a piacon folyamatosan, más összetételben megjelenő új pszichoaktív szerek beazonosításakor. Ehhez a feladathoz a referenciaminták folyamatos költséges bővítése, aktualizálása szükséges, melyben többek között nagy segítségükre van a BSZKI is. Az intézetek közötti együttműködés során folyamatosan tájékoztatják egymást az új vegyületek felfedezéséről.

A szakértő elmondta azt is, hogy bár a dizájner drogok megjelenésével nem nőtt intézetük felé érzékelhetően a hatósági kirendelések száma - hiszen az a mindenkori felderítő kapacitás függvénye - ám a piacon megjelenő új szerekkel kapcsolatos munkamennyiség számottevően nagyobb lett (vagyis nem *több* fogyasztanak, csak *több* fogyasztanak *mást*). Előreláthatóan a vegyületek nagy számú és változó formában való megjelenése még érzékenyebb és szelektívebb vizsgálati módszereket követel majd meg.

2.3. Toxikológus szerepe az érintett tényállások bizonyíthatósága kapcsán

Összefoglalva elmondható, hogy a toxikológus szakértő számításai nyomán, a fogyasztás ténye, a valószínűségi értékeket túllépő bizonyossággal megállapítható.

A rendelkezésre álló nagy érzékenységgel rendelkező számítógépes berendezések és eredményeinek szakszerű értelmezése következtében, az illegális vegyületek mással össze nem téveszthető módon detektálhatóak. A vegyületek egyedi azonosítását lehetővé tevő modern műszerpark segítségével egyértelműen kizárható a gyanúsított az irányú védekezése is, hogy a tiltott szer nem az általa történt bevitel útján került a szervezetébe (hanem mondjuk mák tartalmú étel fogyasztása útján).

Ezért ha a szakértő, a vizsgált mintában a tiltó listán lévő kábítószer vagy új pszichoaktív szer nyomaira bukkan, a felelősségre vonás nagy valószínűséggel nem kerülhető el. Persze a szakértői megállapításokkal ellentétes elkövetői vallomások és a produkált klinikai tüneteknek mért eredményekkel történő - orvos szakértői közreműködést igénylő - összevetése, és az egyéb bizonyítékok bírói mérlegelése a bizonyosság kétséget kizárható mértékének megállapításához mind hozzátartozhat, ám az esetek döntő többségében a toxikológiai szakértői véleménnyel szemben a vádlott tagadása nem lesz igazolható.

Ugyanakkor a toxikológiai vélemény fordított helyzetben is érdemi jelentőséggel bír, hiszen ha a büntetőeljárás során a kábítószer fogyasztása a szakértői azonosító vizsgálatok során nem mutatható ki, akkor a terhelt a „perdöntő” és mással nem pótolható bizonyíték hiányában értelemszerűen mentesül a törvényi következmények alól. Hiába áll rendelkezésre a gyanús klinikai tünetek igazoló rendőri jegyzőkönyv, vagy egy terheltő vallomás, esetleg beismerés, a fogyasztás igazolásának hiánya nem vezethet felelősségre vonásra (már csak azért sem mert, szakértői azonosítás hiányában az sem állapítható meg, hogy pontosan mit is fogyasztott (volna) a terhelt).

A gyakorlatban előfordult eset szerint például, egy kábítószerrel használó személy, az állítólagos dilerére megharagudott és rá nézve terheltő vallomást tett. Elmondta milyen kábítószerrel, mikor és hol kapott tőle. A rendőrök házkutatása nyomán, ugyan a gyanúsítottnál kábítószergyanús tárgyakat találtak, ám elmulasztották a feljelentő fogyasztót mintavételre előállítani (nem volt megállapítható, hogy mit is értékesített a diler). Bizonyíthatóság hiányában így sem a feljelentő fogyasztását, de ebből következően az ehhez kapcsolódó kábítószer kereskedelem valamely elkövetési magatartását sem lehetett a továbbiakban vizsgálni, megállapítani. (csupán a talált kábítószergyanús anyagok képezheték az eljárás tárgyát).

Kifejtettem korábban azt is, hogy bár a fogyasztás ténye nyugtázható, ám a vérből mért koncentráció nem ad lehetőséget a büntetőjogi mennyiség szakértői meghatározására. Ám tulajdonképpen az új Btk hatályba lépése óta, amikortól is a fogyasztás mennyiségi határtól függetlenül büntetendő cselekmény, ennek büntetőjogi haszna nem is lenne. A korábbi szabályozás idején indokolt és érdekes lehetett volna a kábítószer fogyasztásának mennyiségi vizsgálata, de a metabolizációs folyamatok meghatározhatatlansága következtében, egy orvos szakértő sem juthatott felhasználható eredményre. E bizonytalanság ugyanakkor hiányosság (még ha nem is számottevő), ha a fogyasztás másik oldalát, az átadást/terjesztést vizsgáljuk. A fogyasztó által szolgáltatott mintából ugyanis nem csupán az elfogyasztott, de az átadott mennyiség sem határozható meg. Még akkor is ha ennek büntetőjogi jelentősége csekély, az átadás büntetőjogi tényállásához már mennyiségi adat is tartozik. Hasonló esetben ezért a kábítószer fajtáját, illetve annak tényét a toxikológiai vizsgálat igazolja, míg a mennyiség, a már ismertetett becsléssel lesz megállapítható.

Az említett bizonytalansági tényezők miatt ugyanígy nem volt kísérlet korábban arra sem, hogy - az előző fejezetben említett - az elkövető bevallásán alapuló, becsült táblázati adatok alapján megállapított huzamosabb fogyasztással elért mennyiséget, a haj vagy köröm minták analízisével alátámasszák, vagy megcáfolják.

Végül itt is fontos megjegyezni, hogy a kábítószeres toxikológiai kimutathatóságának vizsgálatára nemcsak a fogyasztással elkövetett kábítószer birtoklása bűncselekmény megállapíthatóságával összefüggésben van szükség, a toxikológus szakértő számítása, a bódult állapotban történő járművezetés bűncselekmény kapcsán is fontos adat. E tényállás bizonyíthatóságával kapcsolatos kérdésekre a következő fejezetben térek ki.

3. Az orvos szakértő tevékenysége a pszichoaktív szerekkel kapcsolatos elkövetési magatartások - különösen a járművezetés bódult állapotban bűncselekmény - bizonyíthatósága során.

Az Igazságügyi Szakértői és Kutató Intézetek szervezetén belül, országsszerte 10 intézet orvosai segítik a szakvéleményükkel a jogalkalmazást.

Az általam meglátogatott Budapesti Orvos Szakértői Intézet egyik orvos szakértő jelöltje, Kerényi Anna Mária elmondta³⁴, hogy az orvos szakértők a pszichoaktív anyagok vizsgálata kapcsán, több esetben is közreműködhetnek a bizonyítási eljárás során.

Tevékenységük egyrészt kiemelkedő szerephez jut, amikor a toxikológiai adatokkal kapcsolatos, már említett, összefüggéseket kell feltárniuk. Másrészt a pszichoaktív szerek hatásainak elemzése elhalt személy vonatkozásában is felmerülhet, amikor a szakértőnek a halál pontos okát kell megállapítania. A harmadik eset pedig - amikor a bíróság az orvos szakértők megállapításait értékeli a bizonyítékok körében - a bódult állapottól való befolyásoltság vizsgálata. Ez utóbbi bemutatását a továbbiakban részletezem.

3.1. Az orvos szakértő rendelkezésre álló, bizonyító erővel bíró adatok az aktuális bódulat megállapíthatóságához

A kábítószer fogyasztást kriminalizáló büntetőjogi passzusokat nem egy kritika érte, felröva, hogy a büntetőjog túllép a neki szánt kereteken és az egyének életiszonyaiba, magánszférájába avatkozik bele. Valószínűtlennek tartom azonban, hogy azok, akik a kábítószer használatot pusztán önkárosító tevékenységnek tartják, szintén magánügynek vélik, a fogyasztás hatásainak következményeiből eredő, másokat károsító magtartásokat is.

Az egyébként is fokozott veszéllyel járó közlekedési helyzetek kockázatát tovább növeli, ha a kábítószeresek ismert depresszív, máskor stimuláló, vagy éppen hallucinogén élettani hatása folytán a reakciókészség, a veszély észlelésének képessége, a fegyelmezőképesség, a koncentrációkészség, vagy az erkölcsi gátlások csökkennek.

Mindebből adódóan a Büntető Törvénykönyvünk a pszichoaktív szerek fogyasztását nemcsak az egyén egészsége védelmében, hanem 1998. évi LXXXVII. törvény hatályba lépése óta a közlekedés biztonságához, valamint az élet és testi épség védelméhez fűződő társadalmi érdekből vezérelten is büntetni rendeli. A Btk. 237.§-a értelmében, „járművezetés bódult állapotban” bűncselekmény

³⁴ Itt és továbbiakban Kerényi Anna Mária orvos szakértő-jelölt szíves szóbeli közlése alapján

elkövetése miatt büntethető, aki pszichoaktív szer befolyása alatt járművet vezet.³⁵ Súlyosabb büntetés szabható ki, ha e cselekménynek más vagy mások testi épségére, egészségére, illetve életére nézve káros következménye is van.

A bódult állapotú járművezetés bizonyíthatósága estén tehát már nemcsak a szer kimutathatósága releváns, a kábítószer vagy pszichoaktív szer fogyasztásának pusztá ténye önmagában nem jelentheti feltétlenül, hogy az illető a vezetési képességre hátrányosan ható szer befolyása alatt is áll. Itt már a pszichoaktív szer - illetve annak elfogyasztásának - a vezetési képességre gyakorolt aktuális hatását kell vizsgálni, valamint az esetlegesen bekövetkezett eredmény és a bódult állapot közötti okozati összefüggés megállapításának van jelentősége.

A befolyásoltság - vagyis orvosi nyelven, az aktuális bódulat - bizonyíthatósága itt sem olyan egyértelmű, mint az ittas állapot esetén.

Az alkoholos befolyásoltság megállapítása és véleményezése az etilalkohol koncentrációjának figyelembe vételével jóval egyszerűbb. Az elfogyasztott alkohol mennyisége egy egyszerű képlettel megállapítható, és elvben a megfelelő minta rendelkezésre állása esetén, a cselekmény időpontjára való visszaszámítás is biztonsággal megoldható. A visszaszámítás alapja, az alkohol felszívódásának és kiürüléseinek tudományosan kimunkált alapja, ismert törvényszerűsége. Sőt többszöri mintavétellel vagy a kellő időben levett vizeletalkohol koncentrációját a véralkohol értékével összevetve még a cselekmény utáni italfogyasztás - ráívás - illetve annak kizárása is meghatározható.

A visszaszámlálás csupán az elkövetés idején fennálló mérték megállapításához elegendő, amely még nem azonos az aktuális bódulattal, illetve mégis: a szeszes ital fogyasztásából származó egyéni befolyásoltságot (eltekintve annak mértékétől) lényegében nem is kell vizsgálni. Törvényileg meghatározott az a koncentrációs érték (jelenleg 0,50 gramm/liter véralkohol-, illetve 0,25 milligramm/liter levegőalkohol-koncentráció), amely felett a terhelt - egyéni adottságaitól függetlenül - ittas állapotúnak tekintendő. Ezen mennyiség felett már nem csupán alkoholt

³⁵ A bódult állapot értelemszerűen nemcsak kábítószer, hanem bármely más olyan szer lehet, amely a központi idegrendszer működését befolyásolja

fogyasztott, de a törvény értelmében - függetlenül attól, milyen az alkoholtűrő képessége - a bűncselekmény alanyává vált.

Bár a pszichoaktív anyagok kapcsán a mért koncentrációból nem lehet egyenes arányban következtetni a befolyásoltság mértékére, a két különböző testfolyadék (vér és vizelet) párhuzamos vizsgálata módot adhat arra, hogy iránymutatásként szolgáljon.³⁶

Kerényi Anna Mária szerint, az orvos szakértő számára a vizelet nem lehet egyértelmű kiindulási alap, mert abban akár a hónapokkal korábban lerakódott, zsírban megkötődő kábítószer maradványai is kimutathatóak. A befolyásoltság vizsgálatánál a legbeszédesebb humánminta a vér. Ellentétben a vizelettel, ami a vesén keresztül távozik a szervezetből, a vér a fogyasztó agyába (is) kerül, ahol annak tartalma a központi idegrendszer működését megváltoztatja, azaz befolyásolja.

A toxikológus által előzetesen megfelelően beazonosított szer általános bomlási sebességének (azaz, hogy 1 óra alatt mennyi bomlik le) ismeretében felállíthatóak bizonyos valószínűsíthető adatok. A különböző anyagok metabolizációs idejéről szóló ismeretek azonban önmagában kevésnek bizonyulnak. Egyrészt, mert az értékek megadott időintervallum esetén meglehetősen tág határok között mozognak, másrészt csak tájékoztató jellegű információként szolgálnak, mert az értékek átlagos fogyasztót vesznek alapul. Ezen kívül az egyes kábítószer lebomlásának, felszívódásának idejét számos a kábítószertől független további tényező is befolyásolhatja (hatóanyagtartalma, bevitel módja, szerek kölcsönhatása stb.).

A szakértői mérések eredményei mellett ezért felértékelődik a bizonyítás során a klinikai tünetek vizsgálata is. Természetesen az ezekkel kapcsolatos megfigyelések is csak egyéb más adatok tükrében értelmezhetőek, ugyanis eltérő élettani hatások, akár azonos hatóanyag mennyiség vonatkozásában is fennállhatnak. A rendszeres kábítószer fogyasztók szervezete a gyakran használt drogot, illetve annak hatását megszokja, tolerálja, így esetükben eltérő, vagy más intenzitású klinikai tünetek jelentkezhetnek. Mindazonáltal, a helyszínen észlelt helyes dokumentálása, a szakértők számára bizonyítóerővel bírnak a befolyásoltság megállapítása kérdésében.

³⁶ Mint már említettem, a 32/2014 sz. ORFK utasítás, a bódult állapotban történő járművezetés bűncselekmény gyanúja esetén, ugyan előírja a nyálminta helyszíni előszűrésére alkalmas rendszeresített eszköz használatát is, ám azt csak a további intézkedés, vizsgálódás irányai miatt teszi. Egyébként bűncselekményre utaló gyanú hiányában egyébként nyálminta adására az igazoltatott személy nem kötelezhető.

A klinikai tünetek rögzítésére két alkalommal is sor kerülhet. A legkorábban az igazoltatáskor jelenlévő vagy a baleseti helyszínre érkező rendőr az, akinek az észrevételeit egy erre rendszeresített jegyzőkönyvben kell rögzítenie.³⁷

A rendőri szervek ez irányú tevékenységét - az előző fejezetben már hivatkozott - 32/2014 sz. ORFK utasítás szabályozza. Az utasítás a vér, vizelet és nyálminta fontosságának hangsúlyozása mellett, a klinikai tünetek rögzítése során figyelmeztet arra, hogy mivel egyes, kábítószer fogyasztásra jellemző tünetek előidézésére egyéb állapotok (fáradtság, betegség, egészségügyi kezelés illetve alkoholfogyasztás) is alkalmasak, ezeket nyilatkozatás útján ki kell zárni, illetve mindenek előtt az ittaság helyszíni ellenőrzését is végre kell hajtani. A fogyasztás gyanúja estén nem mellőzhető továbbá az intézkedés alá vont személy ruházatának és csomagjának átvizsgálása és a fogyasztást valószínűsítő, fellelt tárgyi bizonyítási eszközök rögzítése sem.

Az előállítás foganatosítása nyomán, a mintavételt végző orvos, bár időben később, ugyanakkor már szaktudásának ismeretében tudja rögzíteni az értékelhető tüneteket. Az Országos Igazságügyi Orvostani Intézet ajánlása alapján, az orvosi vizsgálat során, rögzíteni kell a gyógyszer, kábítószer és alkoholfogyasztásra vonatkozóan szolgáltatott adatokat, az esetleges megelőző étkezést, testsúlyt és egyéb releváns személyes adatot. A testi vizsgálat során a szokásos egyéb tünetek mellett dokumentálni kell a pupilla tágasságára, a vérnyomás és a pulzus értékeire vonatkozó adatokat is.³⁸

Mindezek mellett, illetve az előbbiekkal összefüggésben, általánosságban elmondható, hogy a későbbi szakértői vizsgálatok értékelésekor jelentősége lehet minden jellegű orvosi beavatkozás pontos rögzítésének is. Felmerülhet ugyanis olyan, a befolyásoltság megállapítását megnehezítő életszerű probléma, hogy a baleset helyszínén jelen lévő - nyilvánvalóan nem a büntetőeljárás érdekeit szem előtt tartó - orvos, rutinszerű, morfin származékot tartalmazó fájdalomcsillapítást, vagy egyéb lebomlást befolyásoló szert alkalmaz. Ilyen vagy hasonló esetekben, indokolt a mintavétel előtti infúzió mennyiségének, avagy az ellátás során alkalmazott gyógyszer feltüntetése is.³⁹

³⁷A már bemutatott Jegyzőkönyvet lsd. a VI. számú mellékletben

³⁸Az orvosi dokumentálásra szolgáló jegyzőkönyvmintát lsd. VII. számú mellékletben

³⁹Fülöp Ágnes, Grád András, Müller Mária: Droggal és alkohollal összefüggő bűncselekmények 221-222. oldal, HVG-ORAC Kft, Budapest 2000

Kerényi Anna Mária szerint egy orvos szakértő minden fontos körülményre, így a fenti adatok mellett, az elkövető nyilatkozataira is nagy hangsúlyt kell, hogy fektessen. Hiszen valamennyi rögzített információt össze kell vetnie a toxikológiai véleménnyel. A szakértő jelölt szerint ugyanakkor a befolyásoltság vizsgálata során, célszerű lehet időrendi sorrendben elemezni a rögzített megfigyeléseket, hiszen minél kevesebb idő telt el, annál valószínűbb, hogy használható megállapításra lehet jutni.

A pszichoaktív szerek szervezetből való kiürülésének gyors üteme miatt az idő-tényezőnek a befolyásoltság vizsgálatánál kiemelt szerepe van. Ha egy anyag például 4-6 óra alatt ürül ki a vérből, azt értelemszerűen később már nem lehet benne detektálni. Ilyenkor könnyen előfordulhat, hogy a vizsgálat során ugyan rendelkezésre áll egy gyanúra alapot adó rendőri jelentés, sőt akár még az orvos is valószínűsíti a fogyasztást az előtte produkált klinikai tünetek alapján, az anyag folyamatos kiürülése következtében azonban mire a mintavételre kerül sor, a toxikológiai vizsgálat mégis negatív eredménnyel fog zárulni. A rendőri intézkedés, az orvosi vizsgálatra történő előállítás késedelme tehát kizárhatja a felelősség megállapíthatóságát is, ugyanis az ezt alátámasztó toxikológiai eredmények hiányában az orvos szakértők nem tudják valószínűsíteni a befolyásoltságot.⁴⁰ Mivel láthattuk, hogy e tényállás vonatkozásában a bizonyítás igen sokrétű és mivel az Országos Igazságügyi Orvostani Intézete szerint sincs egységes nemzetközi gyakorlat a bűncselekmény szakértői bizonyítását illetően, annak egységessé tétele érdekében az Intézet ajánlást dolgozott ki. Az ajánlás hangsúlyozza, hogy a vezetési képességre hátrányosan ható szer befolyása alatt történt gépjárművezetésről csak az eset összes körülményeinek, az orvosi vizsgálat és a tájékoztató és megerősítő toxikológiai vizsgálatok adatai alapján adható vélemény. Az orvos szakértő tehát eljárása során - csakúgy, mint a bíró - mérlegeli valamennyi rendelkezésre álló információját, azokat értékelve, egymással összevetve állapítja meg, hogy nagy valószínűséggel a vizsgált személy a vezetés idején bódult állapotban lehetett-e.

Ha az előzőek megállapítása során eleve a feltételezhetőség szintjén dolgozott, akkor még nehezebb helyzetben van a szakértő, ha arról kell nyilatkoznia, hogy vajon (csak és kizárólag) a tiltott szernek

⁴⁰Érdekes ugyanakkor megjegyezni, hogy a közlekedési balesetek idején, a szervezet egészét megrázkódtató súlyos heveny behatás (shock) következtében a máj méregtelenítő szerepe lelassul, emiatt a kábítószer is praktikusán tovább lesz kimutatható. - lsd. Fülöp Ágnes, Grád András, Müller Mária már idézett művének 222. oldal

a vezetési képességre gyakorolt hátrányos hatása lehetett-e az az ok, amely a baleset bekövetkeztében közrejátszott.

Kerényi Anna Mária orvos szakértő jelölt szerint, általánosságban ugyan le lehet vonni következtetéseket arra vonatkozóan, hogy a feltehetően pszichoaktív szer hatása alatt lévő járművezető reakciókészsége, figyelme és veszélyészlelése megváltozik, amelyek közrehathatnak egy szerencsétlenség bekövetkeztében, de ez az összefüggés csupán gyanítható, orvosilag semmilyen módon nem igazolható. Ilyen esetekben a kérdés arról az oldalról közelíthető meg, hogy vajon „normál” esetben is megtörtént-e volna a minősített eset megállapítására okot adó körülmény.⁴¹

3.2. A bizonytalanságtól a bizonyíthatóságig?

Mint láttuk, az alkohollal ellentétben, a szerek személyenként és hatóanyagokként eltérő hatása miatt a pszichoaktív szertől való befolyásoltság nem rögzíthető egzakt mérőszámokhoz. A Kúria 57/2007 számú BK véleményében is egyértelműen megfogalmazta, hogy a kábító hatású anyagok által okozott tudatzavar jellege és foka nagymértékben függ a szer milyenségétől, mennyiségétől, de még ugyanazon szer és személy esetén is - különböző időpontokban - igen eltérően nyilvánulhat meg. Nincsen tehát szokványos kábítószerrel való bódult állapot, hanem különböző bódult állapotok vannak, amelyek formája és mélysége igen változatos lehet, és sokkal inkább eltérnek egymástól, mint a szeszes ital fogyasztásából eredő szokványos részegségi állapotok.

A mindenkori tapasztalatok azt mutatták, hogy a pszichoaktív szerek élvezete, hatásainak kiszámíthatatlansága folytán, nagy fokú kockázatot hordoz, amivel a fogyasztónak illegalitásuk és ezzel kapcsolatos ellenőrizhetetlenségük miatt nyilvánvalóan számolnia kell.

Ahogy a szervezet tűrőképessége azonos mennyiségű vérkoncentráció esetén is más lehet, nem tekinthető kirívó esetnek az sem, ha a kábítószer fogyasztás nagyfokú, nem várt intoleranciát eredményez. Az új dizájner drogok előre nem látható, szélsőséges hatásaira ráadásul még egy rutinos kábítószer fogyasztó sem készülhet fel. Feltehetően egy ilyen „váratlan” helyzetben, senki sem

⁴¹Az ok-okozati láncot például nyilvánvalóan megszakítja, ha valamilyen külső hatás (pl. a gépjármű meghibásodása) okozza a balesetet. Bizonyos esetekben gépjármű szakértő, vagy közlekedés biztonsági szakértő közreműködésével kell vizsgálni az út és látási viszonyokat és persze nagy szerepe lehet a sértetti közrehatásának is.

hivatkozhatna alappal az alkoholhoz hasonló, „kóros bódultságra”, vagy az önhiba hiányára, mert tévedésben volt a szer erősségét illetően. Ám tekintve, hogy a befolyásoltsággal kapcsolatos vizsgálatok, a bemutatottak szerint, ennyire személyre, esetre szabottak, mégsem tartom elképzelhetetlennek, hogy a jövőben akár egy ilyen vádlotti védekezést kelljen bírói mérlegelés tárgyává tenni.

Mindezek alapján érthető, hogy a közvélemény megnyugtatójának sűrű igényén kívül - a jogalkalmazókban is - bármennyire is izgalmas kihívásokkal teli munkát jelent is az ezzel kapcsolatos bírói mérlegelés - felmerül a bódult állapot meghatározásának valamilyen konkrétumhoz kötöttsége. A felvázolt kiszámíthatatlanságok és veszélyek miatt nem tartom a valóságtól elrugaszkodott, szigorú megoldásnak, ha az alkoholhoz hasonlóan, a fogyasztás vérből való kimutathatóságának pusztán tényéből megdönthetetlen vélelemként következtethetnénk a büntetőjogi felelősséget megalapozó potenciális veszélyre.

Ez a megoldás már a hatásairól jól ismert alkoholnál is megfogalmazódott, hiszen a gépjárművet vezető ittas személy, azonosítása esetén, koncentrációtól függetlenül, mindenképpen felelősségre vonásra számíthat, akár szabálysértési eljárás, akár büntető eljárás keretében.

Véleményem szerint, erről a lehetőségről még akkor sem kell lemondani, ha pszichoaktív szerek fogyasztásának vizsgálata során, a tudomány mai állása szerint, nem lehet kategorizálni az anyag szervezetre gyakorolt hatásának különböző szintjeit. A jelenleg rendelkezésre álló ismeretek alapján azonban nem tartom lehetetlen vállalkozásnak, hogy a vérminta akár minimum koncentrációjának kimunkálása alapján büntetőjogi következtetéseket lehessen levonni.⁴²

Az ugyanis az eddigiek alapján biztosan rögzíthető, hogy a pszichoaktív szerek a vér szállító, közvetítő szerepe útján a központi idegrendszerre hatva fejtik ki hatásukat. Tekintve, hogy a szervezetbe juttatott drogok a vérből pár órával később kiürülnek, biztosra vehető, hogy akinél e testnedvben detektáltak a szert, annál a pszichoaktív szer a vezetés idején is jelen kellett, hogy legyen.

⁴²Nyilvánvalóan ez a megoldás számos megoldandó problémát vetne fel. (Leginkább, hogy legyen-e, lehet, és mi legyen az a minimum koncentráció, ami egy átlagos fogyasztót alapul véve, már értékelendő). Megoldandó kérdés lehet, hogy bár szinte valamennyi anyag kimutatható a vérben, de bizonyos kábítószeresek később fejtik ki hatásukat, illetve egyeseknél az ún. flash back effektussal is számolni kell (azaz akár hónapokkal később érzett hatás). Így elképzelhető lenne a minimum koncentrációnak kábítószercsoportok szerinti meghatározása.

Természetesen jogosan merülne fel a tényleges befolyásoltsággal kapcsolatos aggály, azaz hogy az eddigiekhez képest, szigorúbb megítélés alá esne az a fogyasztó akinél egyéb körülmény miatt nem következett be, vagy a vezetéskor már elmúlóban volt a drog hatása, avagy a szervezete már remek módon megtanulta tolerálni azt. Nem lehet meggyőzően megindokolni, miért kerüljön kedvezőbb helyzetbe az a járművet vezető drogfogyasztó, akinek nem teljesültek a szerrel kapcsolatos elvárásai, vagy mert nem produkált egyértelműen észlelhető klinikai tüneteket. Úgy gondolom, hogy az ittas járművezetés büntetőjogi értékelése kapcsán kifejtett jogalkotói álláspont a pszichoaktív szerek tekintetében még inkább megállhatja a helyét, nevezetesen, hogy a bódult állapotú járművezetés olyan jogellenes magatartás, amely már a befolyásoltság létrejöttének reális *lehetősége* esetén is eléri azt a veszélyességi szintet, amely büntetőjogi következmények kilátásba helyezését indokolja. Épp ezért a jogalkotót terhelő logikusan következő elvárás lenne, hogy megfogalmazza a vezetés tilalmát azokra nézve is, akik kábítószer vagy ahhoz hasonló szert fogyasztottak.

IV. Befejezés

A bevezető gondolatokhoz visszatérve, sokakkal egyetértve magam is úgy hiszem, hogy nem a büntetőjog a leghatékonyabb eszköz arra, hogy a kábítószer fogyasztásból eredő problémákat kezelni lehessen. Jól példázzák ezt azok a statisztikai adatok is, amelyekből megállapítható, hogy az 1998-ban hatályba léptetett, nulla tolerancia elvét képviselő, módosítás utáni időkben a kábítószer bűnözés, illetve a drogepidemiológiai helyzet kedvező irányú változásáról nem beszélhetünk. De láthattuk a dizájner drogokkal kapcsolatban ismertetett grafikonból is, hogy valamely anyag C listára kerülése is csak azzal a következménnyel jár, hogy nő a más anyag iránti kereslet.⁴³

Épp ezért úgy gondolom, hogy a kábítószer fogyasztást illetően a szankciórendszer széleskörű kidolgozása és átdolgozása helyett, továbblépést a büntetőjogon kívüli eszközrendszer hatékonyabbá tétele - a diverziós lehetőségek differenciált megoldása - jelenthet.⁴⁴

⁴³Persze, nem nevezném reprezentatív kutatásnak, de beszédesnek tartom az általam készített kérdőíves felmérés eredményét is. A kábítószer fogyasztással kapcsolatos szankciórendszer hatékonyságát 100, több alkalommal kábítószer fogyasztó megkérdezett körében vizsgáltam egy korábbi dolgozatom kapcsán. 100 közül 94-en voltak azok, akik szerint, ha valakit kábítószerrel visszaélés miatt megbüntetnek, az továbbra is fogyaszt kábítószer, csak óvatosabbak lesz, 4-en mondták azt, hogy a büntetés valószínűleg visszatartja, vagy legalábbis elgondolkodtatja az elkövetőt, és csupán 2 ember gondolta, hogy nem fogyaszt többet az, akinek a cselekményét szankcionálták.

⁴⁴Nem hiszem, hogy a kábítószerfüggő „feláldozása” és szigorúbb megítélése a helyes út, annak a jelenlegi jogalkotói célnak az eléréséhez, hogy ne lehessen a függőket felhasználni a terjesztéshez. Mint ahogy azt sem, hogy a „fogyasztás” elkövetési magatartásnak törvénybe iktatásának következménye lesz arra nézve, hogy ki kivel adja be magának a szert.

Meglátásom szerint azonban a bódult állapotban történő járművezetés törvényi tényállásának értékelésénél már nemcsak az egyén magát károsító cselekményével kapcsolatos rosszállás jut kifejezésre. E cselekmény esetén már fogyasztás másokra nézve fennálló veszélyének nagyfokú kockázatát, károsító hatását szükséges minősíteni.

Ezért úgy hiszem, hogy ez esetben - szemben a fogyasztói magatartásokkal kapcsolatos szigorító intézkedésekkel - a bűnösség valamely mért értékhez kötöttségével, nem lenne nehéz igazolni a sokszor felhozott, „szükségesség és „arányosság” alkotmányos követelményeit. Vagyis az elérendő cél, illetve az egyént terhelő következmények ésszerű arányban állnának a beavatkozással elérhető társadalmi előnnyel, a reálisan bekövetkező társadalmi hátrány megakadályozásával.

Természetesen a bódult állapot törvényi meghatározottsága nem jelenthetné azt, hogy más esetben - tehát amikor a pszichoaktív szer a vérből nem mutatható ki, vagy a koncentráció a küszöbérték alatt van - nem lenne szükség a befolyásoltság szakértői vizsgálatára. Ám ekkor, mint láthattuk, be kell érni egy valószínűsíthető eredménnyel.

Ahogy azt a dolgozatban kifejtettem, egy orvos szakértő soha nem tesz ténymegállapításokat, hanem csupán a rendelkezésére álló valamennyi adat birtokában valószínűsít. Munkája ilyen értelemben eltér az előtte bemutatott szakértők tevékenységétől, akik ugyan a mérési eredményeik csekély szórásával számolnak ugyan, de adataik nyomán mégis kategorikus válaszokra juthatunk. A büntetőjog által eddig felállított mennyiségi határok, de még a hatóanyag becslés alapját képező minimum értékek is, a rendelkezésre álló és a forgalomban lévő pszichoaktív szerekkel kapcsolatos vizsgálatokon, méréseken, kutatásokon alapulnak. A befolyásoltság vizsgálata esetében azonban, az emberi szervezet sajátos reakciói miatt nehezen tehetőek a nagy általánosságra vonatkoztatható megállapítások. Másrészt a drogok illegalitásából következően a fogyasztással, a kábítószeres befolyásoló hatásával kapcsolatban elvégezhető kísérletek kivitelezése sem oldható meg, hiszen nem kérhető fel több száz ember, arra, hogy klinikai körülmények között kövessen el bűncselekményt.

A „valószínűségi szakvélemények” kapcsán felmerülő kétségeken túl, az orvos szakértők megállapításai vonatkozásában megemlíthető az a - bírói ítélezés kapcsán már ismert - kritika is, hogy a szakvélemények óhatatlanul is értékítéletet hordozhatnak.⁴⁵

Tremmel Flórián szerint, hatályos jogunk nagyobb bizalmat helyez az eljáró szakértőbe, mint az eljáró bírónak.⁴⁶ Való igaz, hogy a bírónak, akitől kétséget kizáró ítélethezatalat várnak el, a közvetlenség elve alapján, annak segítségével, valamennyi bizonyíték - így a szakértői vélemény - figyelembevételével alakítja ki meggyőződését. A szakértő ezzel szemben, ugyan elvitathatatlan tudományos módszerek és tapasztalatok alapján, de a kontradiktórius eljárás kontrolljának lehetőségétől eselve, könnyen eshet abba a csapdába, hogy valamely bizonyíték - akár szakmai alapon történő, akár akaratlan - előtérbe helyezésével jut feltételezhető megállapításokra. Ráadásul egy szakértő a rendelkezésre álló adatok (bizonyítékok) tárházából választhat, azoknak nem kell egyfajta hitelességi szűrőn átesniük, mint a bírói felhasználhatóságuk során. Így szabadon értékelheti a vádlotti nyilatkozatokat, orvosi dokumentációkat, míg a bíróság például egy rendőri jelentést is, jó esetben okirati bizonyítékként értékeli. A garanciális szabályok hiánya miatt is tartom találonak azt a megállapítást, hogy a szakértő tulajdonképpen nem több mint a „tény tanúja”,⁴⁷ akinek a vallomását, vagyis szakértői véleményét az eljáró bírónak ugyanúgy vizsgálnia szükséges, az őt nem kötheti.

Mindezek ellenére elmondható, hogy az esetek többségében a bíróság nem kérdőjelezi meg egy toxikológus, vagy egy vegyész szakértő megállapításait, hanem azokat különösebb kritika nélkül fogadja el, és értékeli a bizonyítékok körében. A bódult állapot vizsgálata kapcsán ellenben óhatatlanul kettős értékelés alá esnek a bizonyítékok, és könnyen lehet, hogy amit egy orvos szakértő, mindent összevetve megállapíthatónak vélt, azt az eljáró bírónak egyéb adatokat is értékelve máshogy látja.

Az első két esetben a bizonyítékok megkérdőjelezhetetlen, objektív jellege nyilvánvalóan a tudományos törvényszerűségeken, illetve egzakt mérési eredményeken alapul. Ebből következően a

⁴⁵Szintén, az un. valószínűségi szakvéleményeket megfogalmazó, függőséget vizsgáló pszichiáter szakértők megállapításával kapcsolatban, dr. Ritter Ildikó a szélsőséges szakértői attitűdöket taglalta egy konferencián. Ebben elmondta, hogy az egyik véglet soha nem állapít meg függőséget, hogy segítse a kábítószer elleni harcot, vagy hogy a terjesztő súlyosabb büntethetőségét lehetővé tegye, ill. mert elvileg sem tartja megállapíthatónak a függőséget. A másik véglet mindig függőséget mond, mert meggyőződése szerint a tartós fogyasztás föltételezi a függőséget. (Lsd. <http://www.oali.hu/beszamolok/egyeb/21-mindennapi-fueggsegeink-a-haziorvosi-gyakorlatban-az-alapellatas-aktualis-kerdesei>)

⁴⁶Tremmel Flórián: Bizonyítékok a büntetőeljárásban. 129. oldal Budapest-Pécs, Dialóg Campus Kiadó, 2006.

⁴⁷Tremmel Flórián: i.m. 129.oldal

többi bizonyítékkal szemben előnyt élveznek, bizonyító erejüket más szubjektív bizonyítékok jellemzően nem írhatják fölül. Így ez esetben igaz lehet az a felvetés, amit a dolgozat elején tettem, hogy a szakértők megállapításai biztos kapaszkodókat nyújthatnak a jogalkalmazás során, sőt akár a bizonyítékok értékelésének irányait is kijelölhetik, hiszen a rendelkezésre álló egyéb bizonyítékok általában arra szolgálnak, hogy azokat más irányból is megerősítsék.

Természetesen a bódult állapotban történő járművezetés bizonyíthatóságával kapcsolatban is elmondható, hogy a szakértők igazságszolgáltatás céljára végzett tevékenysége nélkülözhetetlen. E felelősségteljes munka a szakismeretekkel nem rendelkező jogalkalmazót a megismerési folyamatban nagyban segíti, de eredményeinek bizonytalansága folytán a döntés folyamatát, s még inkább kimenetelét egyértelműen nem determinálhatja.

V. Felhasznált irodalom

- Csesztregi Tamás, a Bűnügyi Szakértői és Kutatóintézet Szerves Kémiai Analitikai Szakértői osztály vezető helyettesével folytatott beszélgetések, valamint az általa rendelkezésemre bocsátott grafikonok, statisztikai kimutatások és fényképek
- Hídvégi Előd, az Igazságügyi Szakértői és Kutató Intézetek Országos Toxikológiai Intézetének toxikológus szakértőjével folytatott beszélgetések
- Kerényi Anna Mária, az Igazságügyi Szakértői és Kutató Intézetek Budapesti Orvosszakértői Intézetének orvos szakértő-jelöltjével folytatott beszélgetések
- Tremmel Flórián: Bizonyítékok a büntetőeljárásban. Budapest-Pécs, Dialóg Campus Kiadó, 2006.
- Kertész Imre: A tárgyi bizonyítékok elmélete a büntetőeljárás jog és kriminalisztika tudományában. Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 1972.
- Tremmel Flórián - Fenyvesi Csaba: Kriminalisztika tankönyv és atlasz. Budapest-Pécs, Dialóg Campus Kiadó, 1998.
- Bócz Endre (szerk.): Kriminalisztika 1., 2., Budapest, BM Kiadó, 2004.
- Belovics Ervin, Gellér Balázs, Nagy Ferenc, Tóth Mihály: Büntetőjog I., Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó, 2012.
- Polt Péter (szerk.): Új Btk. Kommentár, Budapest, Nemzeti Közszerkesztési és Tankönyv Kiadó, 2013.
- Beck Judit (szerk.): Nagy Drogkönyv, Budapest, Glória Kiadó, 2003.
- Veress Tibor: A kábítószer-fogyasztás bizonyításának lehetőségei, Belügyi Szemle XLVIII/2, 2000. február 1.
- Tóth Mihály: A magyarországi kábítószer-politika hatása a büntetőjogi szabályozásra az utóbbi másfél évtizedben (kézirat)
- Kábítószer kalkulátor felhasználói kézikönyv kivonata bírósági felhasználók részére
- Kertész Imre: Visszaélés kábítószerrel 5.rész, Közúti jármű vezetése kábítószer által befolyásolt állapotban, <http://iqdepo.hu/dimenzio/15/15-18-05.html> (2016.10.31.)
- Fülöp Ágnes, Grád András, Müller Mária: Droggal és alkohollal összefüggő bűncselekmények, HVG-ORAC Kft, Budapest 2000.

VI. Felhasznált jogszabályok és ítéletek jegyzéke

- 1978. évi IV. törvény, A Büntető Törvénykönyvről
- 1987. évi III. törvény, A Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény módosításáról
- 1993. évi XVII. törvény, A büntető jogszabályok módosításáról
- 1998. évi LXXXVII. Törvény a büntető jogszabályok módosításáról
- 2003. évi II. törvény A büntető jogszabályok módosításáról
- 2004. évi CXXXI. törvény A büntető jogszabályok módosításáról
- 2005. évi XXX. Törvény, az egyes nemzetközi szerződések kihirdetéséről rendelkező -jogszabályok, valamint a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény módosításáról
- 2009. LXXX. Törvény a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény módosításáról
- 2013. évi CLXXXVI. törvény indokolása, az egyes büntetőjogi tárgyú és ehhez kapcsolódó más törvények módosításáról
- 2012. évi C. törvény, A Büntető Törvénykönyvről
- 1973. évi I: törvény, A büntetőeljárásról
- 1998. évi XIX. törvény, A büntetőeljárásról
- 2011. CLXXVI. Törvény, Az egyes egészségügyi tárgyú törvények módosításáról
- 2005. évi XCV. Törvény, az emberi alkalmazásra kerülő gyógyszerekről és egyéb, a gyógyszerpiacot szabályozó törvény módosításáról
- Alkotmánybíróság 54/2004 (XII. 14.) AB számú határozata
- 1/2007. Büntető jogegységi határozat
- 2/2003. Büntető jogegységi határozat
- 5/1998. Büntető jogegységi határozat
- 57/2007 BK. Vélemény
- III. számú Büntető Elvi Döntés
- 282/2007. (X.26.) számú Korm. Rendelet a szakterületek ágazati követelményeiért felelős szervek kijelöléséről, valamint a meghatározott szakkérdésekben kizárólagosan eljáró és egyes szakterületeken szakvéleményt adó szervekről
- 66/2012. (IV. 2.) Korm. Rendelet, a kábítószerekkel és pszichotróp anyagokkal, valamint az új pszichoaktív anyagokkal végezhető tevékenységekről, valamint ezen anyagok jegyzéke vételéről és jegyzékeinek módosításáról

-11/2003. (V. 8.) IM-BM-PM együttes rendelet, a büntetőeljárás során lefoglalt dolgok kezelésének, nyilvántartásának, előzetes értékesítésének és megsemmisítésének szabályairól, valamint az elkobzás végrehajtásáról

-10/2008 (OT 7.) ORFK utasítás a vér és vizeletminták rendőrségi ügyeleteken történő tárolásának, nyilvántartásának és továbbításának rendjére

-26/2009. (OT 15.) ORFK utasítás a visszaélés kábítószerrel bűncselekmény nyomozása során a Rendőrség szerveire háruló feladatokról

-32/2014 (VIII.29) ORFK utasítás a bódító hatású szertől befolyásolt állapotú járművezetőkkel, valamint a kábítószerrel összefüggő bűncselekmény elkövetésével gyanúsítható személyekkel szemben alkalmazandó rendőri intézkedésekről

-43/2009 (OT 26.) ORFK utasítás, a kábítószer-bűnözés elleni rendőri rendészeti tevékenység során végrehajtandó feladatokról

-4/2014 (II.21.) ORFK utasítás a Rendőrség Drogellenes Stratégiájáról

-1/1999. Igazságügyi Toxikológiai Intézete módszertani levele

- Országos Toxikológiai Intézet Mintavételi ajánlása

- Országos Igazságügyi Orvostani Intézet ajánlása a kábítószer vizsgálatok ajánlott módszerére

- Fővárosi Bíróság 35.Bf.6385/2008/11. számú ítélete

- Fővárosi Bíróság 1.B.1052/2009/9.

- Fővárosi Bíróság 1.B.504/2009/44.

- Fővárosi Bíróság1.B.682/2009/37.

- Fővárosi Bíróság1.B.566/2009/19

- Fővárosi Bíróság1.B. 551/2007/39

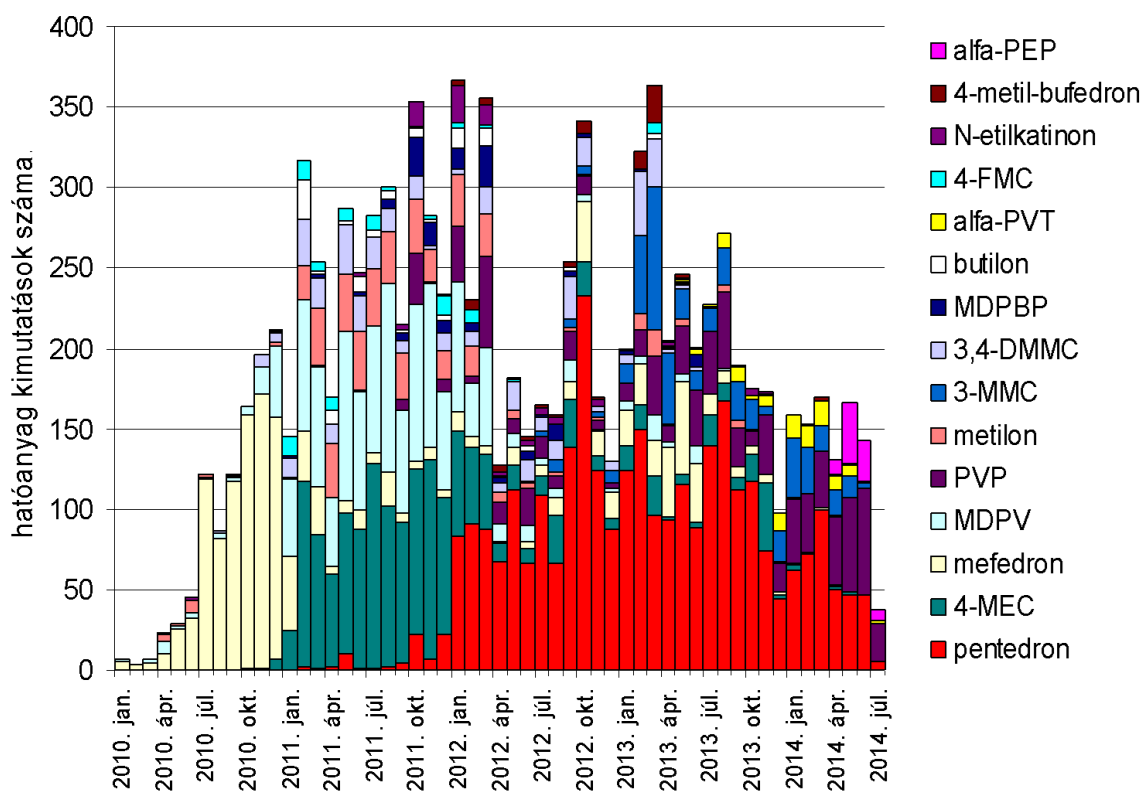
- BH2004.98.

- BH2003.351

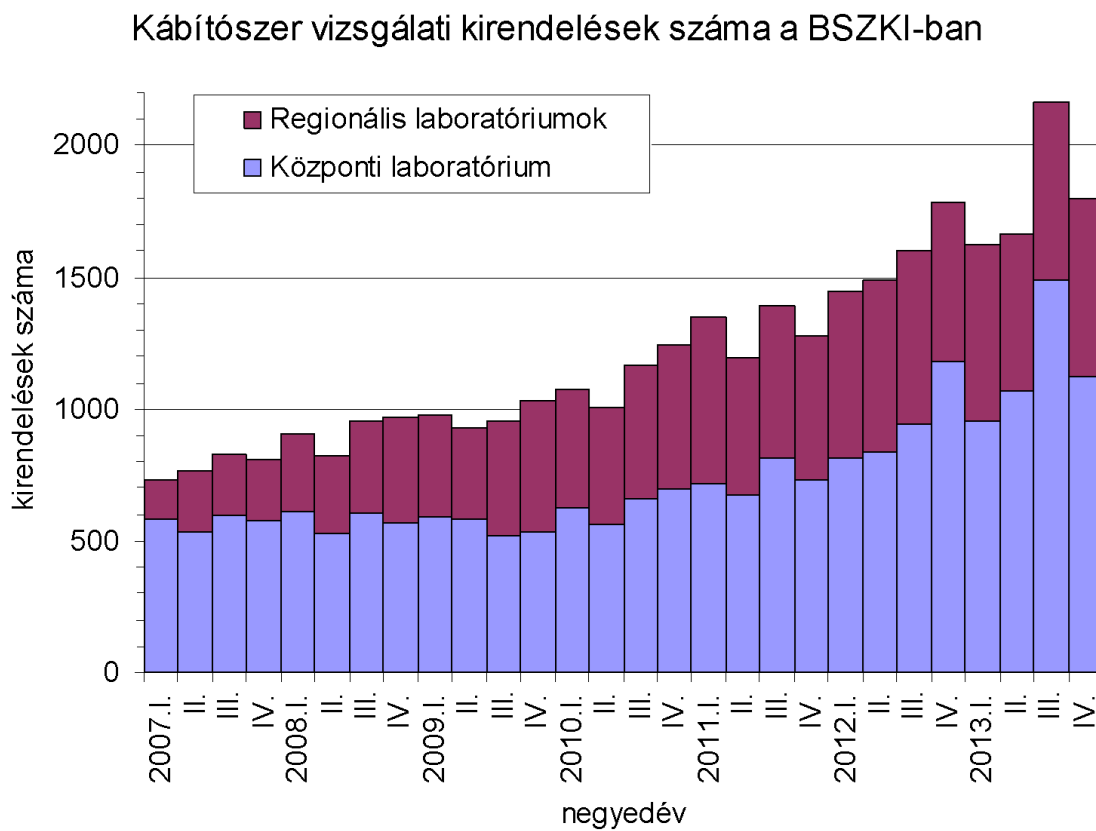
VII. Mellékletek

I. számú melléklet

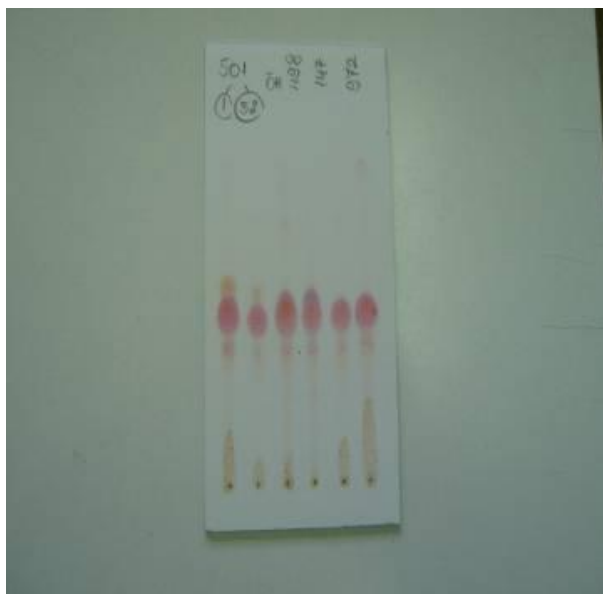
Katononok előfordulása a vizsgált anyagokban

II. számú melléklet

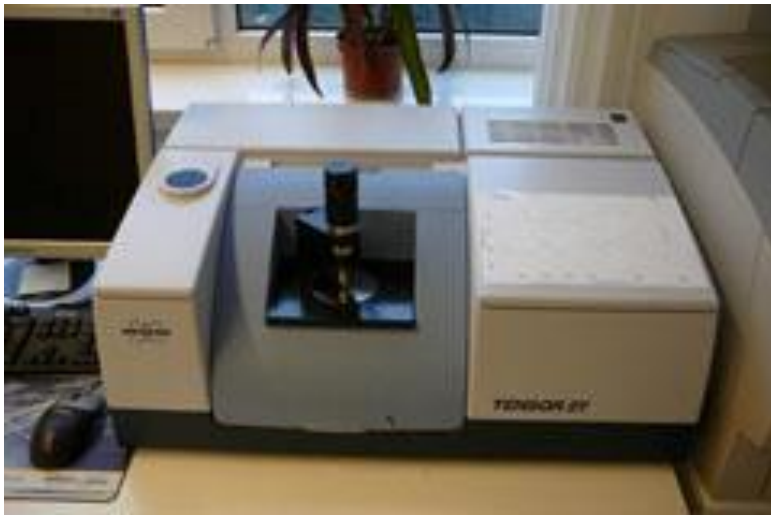

III. számú melléklet

Vékonyréteg kromatográfia

IV. számú melléklet

Infravörös spektroszkópia

V. számú melléklet

Gázkromatográfiás-tömegspektrométer

VII. számú melléklet

